

ТАКЕ ДАВНЄ, ТАКЕ ВИСОКЕ СЛОВО — КОЗАК

У списках імен, викарбуваних на двох окремих біломармурових плитах (знайдених у 1869 – 1870 рр. у Недвиговці на Таманському півострові), засвідчене ім'я *Госак* (*Gosak*). Воно фонетично напрочуд близьке до винятково важливого для української історії терміну *козак*, над походженням і значенням якого не одне століття ламають голови дослідники. Обидва списки з іменем *Госак* уміщені в «Корпусі боспорських написів» (далі — КБН) під №№ 1278 і 1279. Перший список датується 517, а другий — 522 роком боспорської ери, що відповідає 220 і 225 рокам нової ери. Оскільки обидві плити з написами (зараз — в Ермітажі) знайдені майже одночасно і в одному місці, а часова різниця між обома списками складає лише п'ять років, то можна припустити, що *Госак* обох написів — одна особа (КБН, 765 – 769).

Зараз про ім'я *Госак* можна сказати тільки те, що воно двокомпонентне, тобто складається з двох значимих основ — *го*+*сак*. Бо саме в списках з іменем *Госак* є імена *Далосак* і *Рахойсак* із тим самим елементом *сак*. *Сак* у цих іменах — другий компонент. Але в боспорських іменах він може бути й першим компонентом, наприклад, в імені *Сакдей*. Це ім'я фіксується в написі № 1282 на плиті з білого мармуру, відновлений із 83 уламків і, як і дві попередні, знайдений у ті ж роки в Недвиговці. Ця плита зі списком імен (зараз також в Ермітажі) датується 525 роком боспорської ери, тобто 228 роком нової ери. Тут ім'я *Сакдей* виступає в ім'ясполученні *Самбатіон, син Сакдея* (КБН, 772 – 773).

Ім'я *Сакдей* цікаве й важливе з кількох точок зору. По-перше, компонент *дей* у ньому відомий: він означає «бог» і споріднений із санскритським *дева* та хінді *дев* — «бог» (СРС, 284). По-друге, воно пов'язане з іменем *Самбатіон*, досить частим у боспорських написах, і утворене від імені *Самбат*, означаючи *Самбатовий*, *Самбатові*. Ім'я *Смбат*, *Самбат*, *Сумбат* сьогодні побутує в азербайджанців, вірменів, грузинів. *Самбатом* називає Київ візантійський імператор та історик Костянтин Багрянородний (X ст.). *Самбатом* звали батька антського князя *Хільбудія*, про якого пише у VI столітті Прокопій Кесарійський.

Тож насамперед слід з'ясувати, що ж означає компонент *сак* в іменах *Госак* і *Сакдей*. І почати доцільно з імені *Сакдей*, бо в ньому компонент *дей* уже відомий і означає — «бог». Зрозуміло, що таке високостатусне слово мусить поєднуватися в іменах зі словами відповідного рівня. Тобто й *сак* має нести якийсь небуденне значення.

Відомий іраніст і сфіолог В.І. Абасєв слушно пов'язує ім'я *Сакдей*, яке вважає скіфським, із давньоіранським *сака+дайва*, але дає йому тлумачення — «олень-демон», розуміючи *сака* як «олень», а *дей*, за іранською традицією, — як «демон» (ДИЯ, 301). Таке тлумачення, попри природне запитання, що ж воно за «олень-демон» і чому таке дивне ім'я мали давати людині, не враховує і тієї істотної обставини, що в іранців ім'я з компонентом *дев/дей* неможливе через виразно негативне значення у них слова *дев* — «злий дух», «демон», «дев». Іранці в таких випадках вживають слово *ба* — «бог», відоме й слов'янам (*Білобог*, *Чорнобог*, *Дажбог*, *Огнебог*, *Стрибог*). І якщо імена з елементом *дей* засвідчені у скіфів, то з цього випливає, що скіфи або не іранці, або не сповідники зороастризму. Втім, один із наскельних написів царя Дарія прямо заявляє, що *саки/скіфи* не шанують Ахурамазди. І чи не для того перський цар здійснив свій невдалий похід до берегів Дніпра, аби покарати причорноморських скіфів за їхню неповагу до верховного зороастрійського божества?

Таким чином, ім'я *Сакдей* могло даватися й існувати лише в тому етнічно-мовному середовищі, де слово *дев/дей* несе позитивний зміст. А таким є індоарійське середовище в Північному Причорномор'ї, бо сідо-меотські племена, які в античні часи жили на теренах України, входили до Боспорської держави (столиця — *Пантикапей*, нинішня Керч). Що й засвідчують численні боспорські написи упродовж тисячоліття, починаючи з V ст. до н.е.

Тож компонент *сак* у боспорських іменах *Сакдей* і *Госак* може бути споріднений тільки з санскритською дієслівною основою *шак* (хінді — *сак*) — «могти», «бути спроможним», «бути сильним/могутнім» (СРС, 631). Ця основа цілком підходить для поєднання зі словом *дев/дей* — «бог». Іранський відпо-

відник санскритському *шак* — *сак*. Саме цей корінь і наявний в етнонімі *саки* (іранське *сака*, індійське *шака*) на означення середньоазіатських скіфів, близьких родичів скіфів причорноморських. Тоді етнонім *саки/шаки* означає «дужі», «сильні», «могутні», що природно для етноніма, бо давні народи й у племінній назві намагалися виділити себе, аби інші племена і поважали, і повоювалися їх. У «Слові о полку Ігоревім» згадуються *могутні*, а це слово дослідники виводять уже від слов'янської дієслівної основи *мог* — «могти», «бути спроможним», звідки й «могутній». Але сприймають його то як племінну назву, то як суспільний прощарок, то як титул, то навіть як ім'я (ВБ, 117).

У такому разі боспорське ім'я *Сакдей* має означати «Дужий/Сильний/Могутній бог». А коли так, то воно виявляється семантичним двійником іншого боспорського імені — *Балодей*, відбитого в козацьких призвищах як *Болудей* і *Білдей* (РВЗ, 35, 343), де компонент *бало* споріднений із санскр. *бала* — «сильний», «могутній» (СРС, 462). Боспорське *Сакдей* на індійському ґрунті мусило мати форму *Шакдее*, і таке ім'я справді побутує, наприклад, у сучасних пенджабців. Компонент *шак* узагалі присутній у багатьох індійських давніх і сучасних іменах, назвах і термінах, позначених високим соціальним статусом.

Ім'я *Шакра* — «Могутній» мав цар богів і ватажок небесного війства Індра, про якого не раз згадує «Велесова книга». На його честь називалося давнє місто — *Шакрапрастха* (інша назва — *Індрапрастха*, досл. «Престол Індри», нинішня столиця Індії — Делі). Індрані, дружина Індри, звалася *Шачі* — «Могутня». Що навіює на згадку місто *Шацьк* і *Шацькі* озера на Волині — ареалі з потужним індоарійським пластом.

Ім'я *Шакті* — «Сила», «Могутність», «Потуга» має Деві-Махеші, дружина Шіви, уособлення божественної жіночої енергії свого чоловіка, тотожна кримській Діві й київській Мокоші. *Шакті* — й чоловіче ім'я, його мав син знаменитого мудреця Васіштхи, нащадки якого носили пасмо волосся на виголених голові, тобто «оселедець». *Шакті* також — батько В'яси, якого індійська традиція вважає автором «Махабгарати», пурани (індійських билин) і редактором вед. В «Океані сказань», розлогому творі кашмірського поета Сомадеви (XI ст.), частково перекладеному й українською, царі, цариці, царевичі й царівни мають імена *Шактідева*, *Шактікумара*, *Шактіматі*, *Баушакті*, *Вішнушакті*, *Крішнашакті* тощо. Ім'я *Сак-*

Прощання. Індійська мініатюра XVIII сторіччя

та засвідчене в боспорському написі (КБН, № 764). Як видно з вавилонського документу V ст. до н.е., одним із свідків при грошовій угоді був кімерієць *Сакіта* (КЗ, 293). А всі згадані боспорські імена на *сак*, тобто *Сакдей*, *Сакта*, *Госак*, *Далосак*, *Рахойсак* походять саме з історичної Кімерії. В Індії *шакти* — шанувальники Шакті-Деві-Махеші (слов'янська *Діва-Мокоша*).

Із *шак'ів* (саків/скіфів) походив царевич Сіддгартха, пізніший Будда, засновник най-

масовішої сьогодні в світі релігії (VI ст. до н.е.). Його називали *Шак'ямуні* — «Мудрець шак'ів» (муні, досл. «мовчальник», «мовчан», у санскриті — «святий відлюдник», «мудрець», «той, на кого зійшло одкровення», «просвітлена людина»; СРС, 516). Родовим ім'ям Будди було *Готам* (або *Гаутам*), яке означає «Найяріший бик» (санскр. *го* — «бик» і *там* — суфікс, що надає основному слову вищу якість). Саме *Го* в імені *Готам* міститься і в боспорському імені *Госак*. Семантичним двійником індійського *Готам* є ім'я *Рустам*, що його має улюблений персонаж іранського епосу (VIII ст. до н.е.). Ім'я іранського богатиря, героя «Шахнаме» Фірдоусі, вірного союзника бактрійських царів-кеїв, має і свого прямого індійського двійника — ім'я *Врішоттам*. Імена *Врішоттам* і *Рустам* містять перші компоненти із значенням «бик» — *Вріш* (санскр. *вріша*, хінді — *вріш*) і Рус. Тільки в іранському імені первісне *В* відпало, як і в етнонімі *русь*.

Отож в один ряд з індійськими іменами *Готам* і *Врішоттам*, іранським *Рустам* законно стає і боспорське ім'я *Госак*. *Го* у ньому означає «бик», а *сак* — «дужий», «сильний», «могутній». Отже, ім'я *Госак* означає «Бикомогутній», «Могутній, як бик», а переносно — «Сміливець», «Богатир», «Герой». Бо поняття *бик* невіддільне від воїнського стану, воно уособлює чоловічу снагу, відвагу, мужність. Порівняння воїна, богатиря, царя чи бога з биком — звичайне явище в епосах і міфологіях багатьох народів, серед них і українського. Шумерське *gud* — «бик», часте в клинописних текстах, вживається якраз у значенні «богатир», «герой». Як зазначає відомий перекладач «Махабгарати» Борис Смирнов (1891 – 1967), уродженець села Козляничі на Чернігівщині, у деяких текстах санскритське *врішабга/рішабга* — «бик» повністю втратило свій первісний зміст «бик», «тур» і означає тільки «герой», «ватажок», «цар». У давньоукраїнській епічній пам'ятці «Слово о полку Ігоревім» найвищою оцінкою воїнської доблесті є епітети *яр-тур* і *буй-тур*.

Семантичним двійником імен *Госак*, *Готам*, *Рустам*, *Врішоттам* є санскритське *Сувіра* (хінді *Сувір*, українське *Севір*), що його мав легендарний предок індійського племені *сувірів*, споріднених з українськими сіверами. А також Балавіра (хінді — *Балвир*, *Бальвир*, пендж. — *Балбір*), яке мав старший брат Крішні, землеробське божество, і яке ясно відбилося в призвищах запорозьких козаків — *Балвир*, *Бальвир*, *Балбір* і *Балбуренко*. Ці обидва імені у собі несуть зміст «Справжній Муж», «Неперевершений Богатир», «Незрівнянний Герой». Відповідно тлумачаться й етноніми *сувіри* та *сівери* — «справжні мужі», «доблесні богатири», «могутні герої» (ТРС, 10 – 12).

Слово *го* — «бик» винятково плідне в творенні індійських імен, назв і важливих соціальних термінів. Декотрі з них відбилися і на українському ґрунті: санскр. *гоша-ла* — «корівник» і укр. *кошара*; *готра* — «рід», «сім'я» (досл. «череда/гурт корів») і *отара*; *госайн* — «господар», «всвишній», «господь» (досл. «власник корів/биків») і *хазяїн*; *гопта*, *гоптар* — «захисник», «воїн» (досл. «охоронець корів/биків», «пастух») і українські прізвища *Хопта*, *Хобтя*, *Гоптар*; *гопал*, *гопала* — «пастух» (досл. «захисник худоби»), яке стало популярним іменем Крішні — *Гопал*, *Гопала*, і козацькі прізвища *Гупал*, *Гупало*, *Гупалов*, *Гупаленко*; *гопака*, *гопак* — «пастух», «воїн», «староста», «цар» і знаменитий *гопак* — улюблений танок запорозьких козаків тощо. Найвідоміший роман класики індійської літератури Премчанда (1880 – 1936) називається «Годан» (*годан* — обряд дарування/дання корови брахманові) і вийшов українською під назвою «Жертвна корова» в перекладі автора цих рядків. У давній назві *Гіпаніс* на означення Південного Бугу й Кубані, компонент *Гі* дещо видозмінено *до/гу* — «бик», «корова», а *рапі* в санскриті — «вода», «ріка». Тобто назва *Гіпаніс*, як і *Кубань*, означає «Бик-ріка».

У зв'язку зі «Словом», боспорським іменем *Госак* і українським терміном *козак* цікаве ім'я половецького князя — *Гзак* (має і форму *Кзак*), про що індійський перекладач давньоукраїнської пам'ятки бенгальською мовою Джоґоннат Чокроборті каже:

«При роботі над перекладом «Слова» (бенгальська назва «*Irop-ratna*» — С.Н.) мені відкрилося багато спільного в культурі Русі й Індії. Я не міг собі уявити, що відкриття за відкриттям чекають на мене при роботі над текстом «Слова». Наведу лише один приклад: два дуже схожих імені зустрічаються в «Слові» й «Раджа-таранґіні» — кашмірській хроніці, написаній віршами на санскриті, — *Гзак* і *Газзак*, імена двох негативних персонажів. «Раджа-таранґіні», як і «Слово», написана в XII столітті» (Весть, 33). Зазначимо тільки, що *Гзак* і *Газзак* нега-

Художник В. Касян. Козак і дівчина

тивні персонажі лише для авторів «Слова» й «Раджа-таранґіні», а для самих половців, яких, до речі, не всі дослідники вважають тюркомовними, ім'я *Гзак* — високостатусне й високопрестижне, інакше б його не носив половецький князь. Цілком можливо, що це ім'я має те саме походження і значення, що й боспорське ім'я *Госак* та український термін *козак*. Тим більше, що й воно засвідчене в історичній Україні.

Ім'я *Госак* писемно зафіксоване в боспорських написах із Сіндики, історичної Кімерії, країни сіндів-сув'їв-кімерів, родичів українських сіверів (ще одна *Сіндика*, інакше — *Сіндська Скіфія*, була в низів'ях Дніпра). Датується ім'я *Госак* початком III століття, тобто воно побутувало щонайменше за дванадцять років до постанови Запорозької Січі. Термін *госак* та ім'я *Госак* знали стародавні індійці й іранці, скіфи й слов'яни ще з початку I тис. до н.е., що засвідчують їх значеннєві двійники *Готам* і *Рустам*, *Сувір* і *Бальвир* — сучасні воїнські імена, постані з первісних епітетів для хороброго воїна. Саме з індоіранським *госак* на означення відважного, мужнього, доблесного воїна-лицаря і споріднене ов'яне славою й оспіване у піснях звитяжне слово *козак*.

Весть — Чокроборті Дж. «Игор-гата» — «Слово о полку Игореве» // Весть. — Москва-Дели, 1987.

ВЗ — Мензес К.Г. Восточные элементы в «Слове о полку Игореве». — М., 1979.

ДИЯ — Основы иранского языкознания: древнеиранские языки. — М., 1979.

КБН — Корпус боспорских надписей. — М.-Л., 1965.

КЗ — Дандамаев М.А., Луконин В.Г. Культура и экономика Древнего Ирана. — М., 1980.

РВЗ — Реестр Війська Запорозького 1649 року. — К., 1995.

СРС — Санскритско-русский словарь. — М., 1978.

ТРС — Наливайко С.І. Таємниці розкриває санскрит. — К., 2000.

Степан НАЛИВАЙКО

Олександр Свирида — політик і, як стверджує сам, прагматик. Хоча спочатку в його житті був суцільний романтизм. Він народився 8 липня 1967 року у відомому своїм замкам Луцьку. Виховувався на маминих українських борщах і творах українських класиків. У сьомому класі — вже читав «Роздуми і спогади» Жукова. А студентом п'ятого курсу активно включився у виборчу боротьбу за депутатство до облради і... виграв. Сьогодні колишній студент-романтик входить до фракції «Трудова Україна», яку називають фракцією прагматиків і олігархів. Про дивні метаморфози життя молодого політика ми запитали у нього самого і подаємо на розсуд читачів міркування Олександра Свириди.

— Олександр, як студент-п'ятикурсник став депутатом Луцької облради?

— На хвилі демократичного піднесення 90-го року. Я тоді був активним членом Народного Руху. А ще я першим у Луцьку застосував найвдаліші PR-технології. Взяв домашні колонки, підсилювачі, виставив апаратуру на кіоски в центрі мого виборчого округу, включив на повну потужність і півтори години ораторствував. Чесно кажучи, сам від себе такого не сподівався. Я був молодий, палко говорив про демократію, і, певно, мав щирий вигляд на тому власноруч змонтованому «постаменті». Також я, студент-механік, досить добре вмів креслити. Тому взяв плакатне перо і написав сам собі листівки — «за молодого й енергійного Свириду». Сам обклеїв ними округ, сам агітував і... виграв. Боротьба була запеклою, а конкурентів — понад десяток, на чолі з мером міста.

— Скільки вам коштували ті вибори?

— Ніскільки. Тільки трохи витратив на кольоровий папір. Бо листівки, щоб виділитися, я писав на сторінках, склеєних з двох смужок — жовтої і блакитної. На мене звернули увагу, і я був обраний до обласної ради, де увійшов у Демблок, у якому із 120 депутатів нас, демократів, було тільки 37.

— А що ж було з вашим навчанням?

— Я закінчив Луцький філіал Львівського політехнічного інституту з червоним дипломом. Два останні курси навчався за індивідуальним планом. І мав залишитися в аспірантурі. Але, мабуть, була якась вказівка, і я потрапив за направленням на підшипниковий завод. Там я пройшов добру школу адміністрування інженером-технологом. Але як депутат облради і член Народного Руху, почувався дещо дискомфортно і пішов із заводу... Гадаю, керівництву заводу треба було одразу мене гнати. Бо зараз розумію, що на виробництві не повинно бути ніякої політики.

В облradі на той час склало-

ся два угруповання. Одне підтримувало першого секретаря, присланого на Волинь із Києва, який не був у місцевих популярних. А друге — другого секретаря, досить авторитетного, помірко-ваного і державницького Володимира Блаженчука. Коли голосували за голову Ради (і виконкому відповідно), наш блок «за Блаженчука» переміг. Він же нікого, хто його підтримував, не відштовхнув, кожному запропонував посаду по силах. Я був порекомендований Блаженчуком на посаду керівника регіонального відділення Фонду держмайна України. Пройшов через усі бюрократичні ро-гатки і таки отримав призначення на посаду.

— Фантастична кар'єра — у 24 роки обіймати керівну посаду такого рівня.

— Так, моя посада за повноваженнями і зарплатнею прирівнювалася до заступника голови облвиконкому. Більше того, це була автономна від місцевого керівництва робота — повна самостійність! Я ініціював перші в Україні аукціони, реструктуризацію. Відділив від «Волиннафтопродукт» три основні бази й заправки, магазини від оптових баз — це були чи не єдині на той час в Україні прецеденти! Але з приходом нового президента в 1994 році, коли помінялося сто-личне керівництво ФДМ, цей період завершився. Працювати стало знову дискомфортно: не робота, а суцільні папери, нескінченні перевірки. І я знову пішов.

— Куди?

— Ніби в нікуди. Але життя —

це і особисті контакти. Друзі порадили мені зайнятися виробництвом. Я так і зробив. Існувало на той час новостворене ВАТ «Волиньхолдінг» (нині всім відоме як «Торчин-продукт»). Тоді там не було нічого. Але мені вдалося залучити кредит, купити обладнання і налагодити випуск води у ПЕТ-пляшках. Паралельно виготовляли кетчуп, майонез, гірчицю. В державі була безнадія, виробництво занепадало, «чорному імпорту» було складно протистояти, але ми піднялися. Так я пропрацював 4 роки.

— Невже вам знову захотілося змін?

— Атож. Я реально оцінив власні шанси й активно включився до виборів до Верховної Ради. Чому? По-перше, я знав, що серед 20 моїх конкурентів не було жодного бізнесмена. І моє гасло: «Зробив щось на виробництві, зроблю і в державі», — було виг-рашним. По-друге, завдяки тому, що працював на виробництві і займався просуванням торгової марки, я добре знав, як «піарити».

— Секретами поділитесь? Упереддєнь парламентських виборів це знову актуально.

— Будь ласка. Я почав із того, що продумав і склав медіа-план. За два місяці до виборів я підписав угоди на рекламу на ТБ, радіо, газетах, склав зручний графік її виходу. Слідкував за рейтингами і соціологічними дослідженнями. До того ж я не вів кампанії «проти», я боровся «за» — за себе. Спочатку я був десь на останніх місцях. Тому я зробив таку піарівську акцію. Запустив до газети анонс статті під назвою «Невже Свирида кине на вибори сім вагонів майонезу?» Це було настільки правдоподібно, що вже наступного дня про це говорили всі. Конкуренти забули про себе, на кожному кроці згадували Свириду, звичайно, негативно, але тим самим все одно активно працювали «на мене». Я піднявся в рейтингу на 7 місце. Потім у тій газеті надрукували зі мною позитивне інтерв'ю, де про жодні вагони не йшлося. Я виграв у демократів Жулинського, Гудими, комуніста Пхиденка, керівника крайового НРУ Харченка і решти регіо-

нальних лідерів усіх партій.

— Але це були вже інші PR-технології, інші витрати на них, ніж на виборах до облради. Ви змінили романтику на прагматизм?

— Безумовно, я послуго-вався прагматичнішими категоріями. Моя романтика стала практикою, ще коли я пішов на державну посаду в ФДМУ. Тоді були абсолютно жорстокі реальність та дійсність, ми проводили непопулярні реформи, приймалися сотні управлінських рішень. Яка романтика? Але не думаю, що з

олігархи — радянське Політбюро? І тут я ставлю «на вид» демокра-там: а чому вони не можуть впливати на державні рішення, добровільно відмовляються від боротьби? Ну, сталося з Ющенком. Але йдїть, домовляйтеся, впливайте на ситуацію. Бо відсторонюватися в білих рукавичках — чи розумно сьогодні? Згадаймо 1918 рік: наступає армія Муравйова, а українська еліта між собою воює: Скоропадський з Петлюрою, Грушевський з Винниченком. Хто виграв? Програла державу. Ось і зараз: чи видідуть демократи з ситуації з урядом на білому коні? Боюся, що це знову буде сірий вісключок або шкапа. А в Італії прем'єр Берлусконі — мало не офіційний мафіозі, Буш і Шредер — теж ставленики олігархів.

— Яке ж ваше політичне кредо?

— Я — політик. І вважаю, що поганий той солдат, який не мріє стати генералом. Можу нагадати й інше відоме прислів'я — про лежачий камінь. Для мене це неприйнятно. Моя мета — стати найкращим. Але я відрізняю мої «не мої» вчинки на шляху до цього. Якби я піддався тиску і проголо-сував би проти Ющенка, мене точно гризло б сумління.

— Від романтичних мрій щось залишилось?

— Моя романтична мрія дуже особиста — хочу мати сина.

— До речі, ви знайшли своє сімейне щастя?

— Ще у тому романтичному 90-му. На одному з пікетів — ми пікетували обком компартії — я й познайомився зі своєю майбутньою дружиною. Тоді ми стояли по різні боки барикади. Вона очолювала сектор агітації і пропаганди обкому комсомолу. Я ж говорив про репресії, голодомори, знищення комуністами цілих народів. Мені здалося, що тоді переміг я. А тепер я в усьому поступаюся дружині та двом нашим маленьким донечкам, — старшій з них 6 років, а молодшій лише 3 місяці.

— «Олігарх» Свирида добрий тато?

— Щодо олігарха, то я так і не добудував дім, живу в Луцьку в квартирі. Щотижня їду на роботу в Київ, а на вихідні до сім'ї. Люблю просту українську їжу, до якої мене привчила мама, і дуже люблю співати на весільних застіл-лях у селі. А якщо казати про «добраго тата», то тут в мені дійсно прокинувся дар — розповідати дітям казки на сон. Щоправда, якісь модернізовані казки виходять. Якщо Колобок, то — на батареях, з моторчиком і з рукою на пружинці для самооборони...

Розмову вела
Олена БОНДАРЕНКО

З БОЖОЇ ПРАВИЦІ

ХВОРІ СУДИНИ

У разі склерозування судин та значного погіршення пам'яті може допомогти відвар кори горобини чорної. Для цього слід 200 г кори кип'ятити 2 години в 0,5 л води. Приймати по 20–30 крапель з водою або чаєм тричі на день до їди.

● У народі стверджують, що 330 г яблук щоденно звільнять вас від склеротичних проявів.

● Чудово чистить судини такий засіб. Склянку насіння кропу городнього та 2 ст. ложки потовченого кореня валеріани заливають в 2-літровій банці окропом. Закутавши ковдрою, настоюють добу. Потім додають туди 2 склянки меду і розмішують. П'ють по 1 ст. ложці за 20 хв. до їди тричі на день. Цей засіб допомагає навіть при інсульті.

● Ще один засіб з таким же призначенням. Змішати в однаковій пропорції натерті яблуко з цибулею і медом. Споживати суміш тричі на день до їди по 1 ч. ложці.

● Настій гіркого каштану кінського розріджує кров та підвищує еластичність судин. 50 г перемелених плодів каштану 1 місяць настоювати в 0,5 л горілки. Процідити. Пити по 20–30 крапель тричі на день до їди.

● Поліпшують кровообіг мозку гарячі ванни для рук. Для цього заткніть вихідний отвір раковини, напустіть у неї гарячої води і опустіть туди руки. Тримайте їх там упродовж 10 хв., весь час доливаючи воду. Після процедури треба обов'язково відпочити хвилин 40, лежачи та вкрившись теп-

лою ковдрою. Таким чином, зменшується застій крові в судинах голови, вгамовується біль, налагоджується сон.

● Масаж хребта по точках — профілактика інсультів, перевірена століттями. Може здаватися дивним зв'язок головного болю зі станом хребта, але це тільки на перший погляд. Адже ослаблене функціонування хребта спричиняє недостатнє кровопостачання мозку. Енергетичні потоки також проходять (чи не проходять) по цих двох головних органах тіла.

ДІАБЕТ. ЯК ЙОГО «ПРИСМИРИТИ»?

Добрий лікар — рис. Вам знадобляться 3 порожні 200-грамові склянки. У перший день треба 1 ст. ложку рису висипати до першої склянки і залити його холодною водою. Те саме зробити і з іншими склянками на другий і третій дні. У кожній зі склянок рис повинен настоюватися впродовж 3 днів. На четвертий день ви вже можете з'їсти рис, добре розжовуючи, і запити водою. Порожню склянку за усталеною схемою заповнити рисом і знову залити водою. На п'ятий день з'їсти рис та випити воду зі склянки № 2, а її наповнити, як і першу і т. д. Пам'ятайте, що після прийому рису не можна їсти впродовж 3 годин. Цей рисовий «конвеєр» продовжувати рівно 20 днів. Потім 40 днів перерви.

Щоб на 41-ий день дати організмові нову порцію рису, закладку його, як ви самі розумієте, слід зробити відповідно на 38-ий, 39-ий і

40-ий дні. Про курс прийому ми тут нічого не кажемо, бо віднині ваше життя, шановні діабетики, буде довічною боротьбою. Але при сумлінному ставленні до ритму лікування ви, по-перше, зможете забути про інсулін, а по-друге — з часом та з Божою допомогою, може, забудете і про рисовий «конвеєр». Звичайно, якщо робитимете для себе ще щось... Що ж саме?

● Фахівці стверджують, що чим раніше почати траволікування діабету, тим воно може бути дієвішим. Як і трави є нашими помічниками при цьому грізному захворюванні? Найперше — це листя чорниці. 2 ст. ложки сухого листя заливають склянкою окропу в емальованому посуді і нагрівають під кришкою на водяній бані 15 хв. Охолоджують, проціджують через 5–6 шарів марлі, доливають кип'яченою водою до початкового об'єму води. П'ють по 0,5 склянки 3–4 рази на день.

● За таким же рецептом готуються настої на листі: голубиці, грецького або манчжурського горіхів, звіробою, дев'ясила, кропиви дводомної, гречки пташиної, шовковиці, на корінні кульбаби, стручках квасолі. Використовувати їх потрібно в тих самих дозах по 3 тижні, замінюючи один на інший впродовж року.

● Ту саму дію мають також сік з молоді картоплі, гранату, кизилу, груші, малини, свіжого капустяного листя.

● Їжте на здоров'я сушені плоди ожини та пийте тричі на день до їди по третині склянки настою з її листя.

ПІДСТУПНА ХВОРОБА

Депресія вважається підступною тому, що її далеко не завжди можна розпізнати. Хворий не розуміє, що з ним відбувається. Він скаржиться терапевту на безсоння або на болі у спині, тобто на супутні захворювання. Йому прописують відповідні ліки, які в кращому випадку просто не зашкодять.

Німці підрахували, що в них хворий отримує вірне лікування лише після семирічних (!) походеньок по лікарнях. Так то ж у німців!..

То як же відрізнити патологію від поганого настрою чи звичайної втоми?

Згідно з методикою багатьох психологів, депресія вельми можлива у випадку, коли в пацієнта упродовж двох тижнів спостерігаються дві з трьох головних ознак (симптомів) і дві з семи побічних. Що ж то за ознаки?

Головні: пригнічений настрій; втрата цікавості до повсякденних справ і до того, що завше радувало; підвищена стомлюваність.

Побічні: труднощі при зосередженні; занижена самооцінка і втрата віри у свої сили; загострене відчуття своєї провини; песимізм і безнадійність у ставленні до майбутнього; думки про самогубство; порушення сну; відсутність апетиту.

Ці ж симптоми (без розподілу на головні й побічні) вказані і в тесті, упорядкованому вченими монхенського Інституту психіатрії ім. Макса Планка на замовлення Всесвітньої організації здоров'я. Нині його використовують при лікуванні хворих. Наші читачі можуть застосувати його для самоперевірки.

ТЕСТ

У разі позитивної відповіді перекресліть значок у кінці запитання.

1. Чи ви не відчуваєте постійно смутку, пригніченості, безнадії? ☐
2. Чи не втратили ви цікавості до всього, що раніше радувало? ☐
3. Чи не зник апетит і чи не схудли ви? ☐
4. Ви страждаєте майже кожен ніч від порушень сну (важко засинаєте, маєте перерви у сні, раннє пробудження)? ☐
5. Чи ви не помічаєте, що почали повільніше рухатися і говорити? Або ж навпаки: через внутрішній неспокій не можете залишатися на місці і маєте потребу ходити з кутка в куток? ☐
6. Чи не втратили ви інтересу до сексуальних стосунків? ☐
7. Ви втратили впевненість у своїх силах? Вважаєте себе нікчемною? У вас загострилося відчуття своєї провини? ☐
8. У вас труднощі при зосередженні? Вам нелегко щось вирішувати? ☐
9. Ви часто думаєте про смерть і навіть про самогубство? ☐

Оцінка результату
Якщо позитивних відповідей набралось більше чотирьох, це може означати, що ви хворієте на депресію. Однак остаточний діагноз може встановити лише лікар!

Підготував до друку
Олександр ЗОІН

● Потрібно знати, що всього 5–6 ст. ложок соку ягід полуниці чи шовковиці на день можуть тримати рівень глюкози в крові під контролем. Та найкраще їсти ці ягоди влітку свіжими, а в міжсезоння — засушеними.

● Шипшина теж добре лікує. 10 шт. вичищених від насіння плодів або 1 ст. ложку подрібненого листя залийте склянкою окропу і прокип'ятіть упродовж 5 хв. Потім дайте настоятися відвару 4–5 годин. Пийте по півсклянки. Настій з листя витримуйте годину і п'ють замість чаю по склянці 3–4 рази на день. **Увага! Настояї і відвари шипшини слід пити через соломинку, аби захистити емаль зубів від агресивної дії деяких хімічних речовин, що входять до складу цих напоїв.** Дуже сильний засіб при діабеті, а також геморої, рахіті, діатезі, виразці шлунку чи дванадцятипалої кишки — коріння лопуха великого. Для отримання настою 40 г коріння пе-

ремолоти і настояти в 300 мл окропу в термосі впродовж не менш як 2 годин. Процідити і пити по 100 мл 3 рази на день після їди.

Калиновий сік. Що можна придумати простіше й доступніше? До того ж, калина лікує стільки різних захворювань, що їх перелік, мабуть, зайняв би більшу частину газетної площі в цій рубриці. У каліні цілюще все: плоди, сік з ягід, листя, кора і кореневище. Заварювати та настоювати її — невелика хитрість, тому ми тут ці рецепти наводити не будемо. Зауважимо лише одне: якщо до 200 мл калинового соку з м'якоттю додати 10 г порошку із сушених плодів ялівцю звичайного, то цю суміш сміливо можете використовувати не лише для оздоровлення, а й як підливку до других м'ясних страв, особливо дичини.

Поради підібрав
Сашко СЕМИРОЗУМ

ДОМАШНІ ЛІКИ

«НАРОДНІ» БАДи

Часто можна почути суперечку пересічних громадян про ті чи інші БАДи, або й про всі разом: чи корисні вони, чи навпаки — шкідливі?

Біологічно активні добавки. Чудова річ, якщо враховувати, що до них входять майже всі вітаміни та мінерали. Абсолютно необхідний продукт для людського організму, особливо у часи «продуктової синтетички».

Та от біда: купити їх може собі дозволити далеко не кожен із тих самих «пересічних». А купувати, щоб, як то кажуть, «жити на БАДах постійно», навряд чи взагалі хтось зможе...

— Що ж робити? — питаєте Ви. — Де ж тоді брати все найнеобхідніше хоча б для того, аби якось підтримати дорогі цінні організми наших акселератів?

Для тих, хто не може просто взяти та й купити вже готові БАДи, ми пропонуємо поради тих спеціалістів та ентузіастів, котрі давно вже виготовляють пречудові харчові добавки самі, вдома. Як кажуть у народі: дешево й сердито!.. Треба лише зважити на ті підказки та на свої здібності: матимете не тільки харч, а ще й повноцінне лікування.

У цьому числі подаємо поради народної цілительниці з м. Києва О. В. Світко.

1. Зранку потовчені чи розтерті 3 зубці часнику залити склянкою молока, котре варили до «білого ключа». Потім додати 1 десертну ложку меду і настояти 7 хвилин. Випити натщесерце маленькими ковтками і з'їсти часник. Чудовий протионкологічний засіб для очищення внутрішніх енергетичних каналів; добре виликовує кашель, бронхіт, астму, розсмоктує відкладені солі при остеохондрозах, у суглобах, у щитовидній залозі; чистить жовчні протоки, справляється з панкреатитом, холециститом. Крім того, цей напій може замінити сніданок.

2. Взяти по 100 г лаврового листка, сухої морської капусти, зернят кропу та льону, все перемолоти на порошок. Отримаєте прекрасний домашній порошок до різних каш, гарну присипку до паштетних чи масляних канапок.

3. По 1 кг часнику та агрусу перекрутити на м'ясорубці і скласти до глиняних, скляних чи фаянсових слоївків (банок) на зиму. Як приправою можна користуватися при споживанні м'ясних страв. За смаком (і як консервант) можна додати мед.

4. Натерти дрібненько 2 середніх коренеплоди моркви, додати 1 ст. ложку оливкової олії (інші мало придатні), яку попередньо слід змішати з 1 ст. лож-

кою свіжого лимонного соку. Дози олії та соку можна при потребі збільшити. Ретельно перемішати. Можна додати за смаком ананас, бо він покращує обмін речовин, або родзинки. Салат треба їсти протягом 7 днів без перерви! Якщо Ви пропустите хоч 1 день — доведеться все починати спочатку. За 7 днів очищується печінка, краще працює паразитовидна залоза, поліпшується зір, кістковий обмін. Після цього зробити перерву на тиждень і повторити курс. Особливо корисний салат восени.

5. Вживання висівків, проса, маку (він має значну кількість кальцію) — покращує самопочуття, розсмоктує камені та виводить солі з організму. Мак треба вживати так: зерно змолоти та з'їдати тричі на день по 1 ст. ложці за півгодини до їжі. За місяць бажано з'їсти літрову банку маку. До речі, мак повинен бути сірим і не гірким на смак.

6. **Овочевий калісвий бульйон:** по 1 кореню петрушки, круглої селери і червоного буряку зі шкіркою; 3 картоплини зі шкіркою та 2 морквини; квасоля, гарбуз, цибуля, часник, кріп. Усе порізати великими шматками і покласти до каструлі. Залити чистою (бажано — джерельною) водою і варити 40 хв. під кришкою. Потім процідити, додати 1 ст. ложку вершкового масла, імбир у порошок. Пити бульйон маленькими ковтками протягом дня (корисно і тим, хто дотримується посту).

7. **«Кальцієвий лікер».** Не тільки допомагає при остеопорозі, а ще й лікує грип, дерматити, алергії, підвищує імунітет, корисний дітям і матерям-годувальницям. Для його приготування потрібні: 7 білих домашніх ретельно вимитих яєць, сік з 12 лимонів, 0,5 л коньяку та 200 г меду. Яйця цілими покласти до стерильної банки і залити соком лимону так, щоб яйця повністю ним покритися. Зберігати під кришкою у холодильнику протягом 10 днів, струшуючи кожного дня. Яйця повинні розчинитися. Отримаєте дуже цінний хімічний продукт — цитрат кальцію, який легко засвоюється організмом (на відміну від аптечного). Потім перемолоти на міксері та протерти кризь сито усю суміш. Додати мед та коньяк і розлити в ємкості. Приймати між прийомами їжі по 1 ст. ложці (попередньо пляшку струшувати) тричі на день протягом 2–3 місяців. Зробити перерву на 1 місяць і повторити все спочатку. До речі, лікер можна використовувати і зовнішньо: втирати у хворі місця.

Підготував до друку
Юхим НЕТУДИХАТА

ДЕСЯТИЙ РІЧНИЦІ НЕЗАЛЕЖНОСТІ — ДЕСЯТОГО ПРЕМ'ЄРА

239-ма голосами Верховна Рада обрала нового прем'єра Анатолія Кінаха.

Ця, зовні нейтральна кандидатура, подана на затвердження Перзидентом, на думку більшості коментаторів і політологів, мала б влаштовувати і лівих, і правих. Але, як відомо, обидва Рухи, «Реформи-Конгрес», «Батьківщина» заздалегідь оголосили, що голосувати за президентського висуванця не будуть. Ліві устами Петра Симоненка теж сказали «ні», бо кандидат у прем'єри відмовився підтримати їхню програму про нормалізацію ситуації в державі.

Анатолій Кінах цілком підпадає під визначення Президента «робоча лошадка» (Л. Д. Кучма, мабуть хотів сказати «тягловий кінь»).

Перебуваючи в уряді на вагомих посадах, він зумів не «засвітитися» у скандалах, але й особливими відзнаками не уславився. Лобіст вітчизняного кораблебудування, втім, відчутних перемог не здобув і в цій царині. Очолював наглядову раду Лисичанського нафтопереробного заводу, що його сьогодні контролює Тюменська

нафтова компанія. Можливо, і ця обставина дала підставу Ю. Тимошенко звинуватити А. Кінаха у розвалі паливно-енергетичного комплексу за часів його головування в галузі. Хоч конфлікт Тимошенко — Кінах має давнє коріння, ще з тих часів, коли УСПП одразу не сприйняла персону Юлії Володимирівни.

Таким чином Анатолій Кирилович — стовідсотково «своя людина» Леоніда Даниловича. Не в останню чергу і завдяки тому, що перший організував на підтримку другого відомі «круглі столи» й останній з'їзд УСПП, де голосно присягали на вірність Л. Кучмі і ще голосніше виголошували анафему В. Ющенку. Попри це, президент просував свого протеже не надто активно: пройде — чудово, не пройде — що ж, призначимо виконуючим обов'язки. Та в будь-якому випадку на Анатолія Кириловича робиться головна ставка у президентських намаганнях зберегти обличчя: тепер, після легкої перемоги А. Кінаха керівник держави переконує всіх критиків у бодай частковій міцності своїх позицій, добряче розхитаних «касетним» та іншими

скандалами. Зайве згадувати, що призначення Кінаха прем'єром не розчулить Захід, який після цього остаточно може махнути рукою на «стратегічного партнера» — Україну. Східний сусід, натомість, з полегкістю зітхнув: Росію цілком влаштовуватиме такий прем'єр, аби не прозахідний Ющенко. Звичайно, у Москві можуть згадати, як свого часу Анатолій Кирилович відмовився ставити свій підпис під українсько-російським протоколом про повернення боргів Росії пакетами високоліквідних підприємств. Але спогад цей навряд чи суттєво вплине на розвиток взаємин.

Сподівання оптимістів на те, що Верховна Рада раптом схоже продемонструвати характер «гарантові», не підтвердилися. Врешті, надіяється, що безбарвна кандидатура президентського висуванця виявиться непомітною для середовища такої ж безбарвної депутатської маси, було марно. Варто було послухати обговорення передпрем'єрського спічу Анатолія Кириловича на парламентській трибуні, щоб остаточно розв'язати усі сумніви стосовно його не-обрання.

Номінант на прем'єрське крісло, ковтаючи закінчення слів і демонструючи відчутні проблеми з дикцією, обіцяв зниження податкового тиску, більше самостійності регіонам і тісну співпрацю уряду з Верховною Радою.

Остання у відповідь підтримала його більшістю голосів, перед тим заявивши свою лояльність виступами учасників обговорення. Валерій Череп (СДПУ(о)), принагідно лайнувши уряд Ющенка, закликав усіх підтримати Анатолія Кириловича. Те саме заявили фракції зелених, «Справедливості», «Демократичний Союз». Особливо зворушливою була заява «Трудової України» — нардеп Геннадій Балашов сказав, що, звичайно, хотілося б бачити прем'єр-міністром Сергія Тигип-

Кінах Анатолій Кирилович — президент Української спілки промисловців та підприємців (УСПП).

Українець, народився в с. Братушани Єдинецького району в Молдові.

Вищу освіту здобув у Ленінградському кораблебудівельному інституті (Росія), за фахом —

інженер-кораблебудівельник (1978 р.). Працював на 7-му військовому заводі в Талліні (Естонія). Через три роки, в 1981-му, перейшов на завод «Океан» у Миколаєві, там став начальником відділу. В 1990-му був обраний до Верховної Ради, де працював до 1992-го. Чи не тоді А. Кінах помітив тогочасний спікер Леонід Кравчук. Ставив президентом, він призначає Анатолія Кириловича своїм представником у Миколаївській області у липні 1994-го. До липня 1995-го А. Кінах, крім цього, очолює Миколаївську облраду. З квітня 1995 — член Комісії з розробки Концепції державної промислової політики на 1996–2000 рр. У тому ж 1995-му був обраний віце-прем'єром з питань економічної політики. Через рік після відставки кабінету Євгена Марчука очолює УСПП, створену Леонідом Кравчуком. У 1998-му знову стає депутатом, відтак — віце-прем'єром.

ка, але «кон'юнктура зараз не на його користь».

У дусі «ні нашим, ні вашим» виступив Олександр Мороз: «Новий уряд буде працювати гірше від попереднього. А Кінах — це така людина, що й президента з'їсть».

Водночас Олександр Олександрович дав зрозуміти, що виконуючий обов'язки прем'єра державі не потрібен. Бо необхідний прем'єр. Коли його нема з кого обирати, то прислухаються до пропозиції Президента. Гра Мороза на користь останнього пояснюється легко: Олександрові Олександровичу терміново треба рятувати свою репутацію політичного пророка. За його передбаченнями, Л. Кучма спочатку мав піти у відставку ще в березні, потім — у травні. Тим часом Леонід Данилович все ще Президент, травень уже закінчився, і пристрасті навколо касетного скандалу поволі вщухають. Повернути ж їх до життя, маючи прем'єра, що виконуватиме вказівки президента, буде легше. Тож годі дивуватися, що фракція соціалістів подарувала А. Кінаху свої голо-

си! Фракція комуністів — жодного.

Лише одиниці заявили з трибуни про своє категоричне неприйняття фігури А. Кінаха.

Михайло Ратушний (УНР): «Обрання Кінаха прем'єром — це продовження цинічної політики режиму, справа тут не у його особистості. Ми підтримуємо Уряд Ющенка — єдиний кабінет за 10 років, що довів свою професійність і був несправедливо відправлений у відставку».

Олександр Турчинов («Батьківщина»): «Мені шкода пана Кінаха. Кучмі потрібна маріонетка, яка приховувала б злочини режиму в минулому і приховуватиме майбутні злочини. У фарсі, що називається обранням нового прем'єр-міністра, ми участі не беремо».

Як уже зазначалося, за призначення Анатолія Кінаха проголосували 239 депутатів. Цифра, що свого часу вже виявилася для України фатальною. А новий шеф Кабміну увійде в історію незалежної України під порядковим номером 10.

Людмила ПУСТЕЛЬНИК

НОВІ ПРИЗНАЧЕННЯ

Указом Президента України Першим віце-прем'єр-міністром призначено Олега Дубину, Міністром внутрішніх справ Юрія Смирнова, Міністром закордонних справ Анатолія Зленка, Міністром з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи Василя Дурдинця, Міністром оборони Олександра Кузьмука.

Віце-прем'єр-міністром України призначено Володимира Семиноженка, Міністром культури Юрія Богуць-

кого, Міністром юстиції знову призначено Сюзанну Станік, залишається на своїй посаді Міністр охорони здоров'я Віталій Москаленко.

Мабуть, саме на цих людей опиратиметься у своїй діяльності Прем'єр-міністр Анатолій Кінах, який заявив: «Зберігши напрацювання попередників, нам потрібно об'єднати зусилля і, з урахуванням об'єктивних економічних ринкових законів, спираючись на ефективну систему державної влади, йти вперед».

ВАЖКО ЛОГІЧНО ДОВОДИТИ НЕЛОГІЧНЕ...

Короткий звіт про пресконференцію Заступника Голови Верховної Ради України С. Гавриша від 27 травня 2001 р.

Основною темою традиційної щопонедількової прес-конференції у Верховній Раді була ситуація навколо затвердження кандидатури нового прем'єр-міністра. Проте у своєму вступному слові С. Гавриш торкнувся також окремих питань, які впливають із негативного голосування з важливих законопроектів, що відбулося минулого тижня. Особливу тривогу, на думку С. Гавриша, викликає той факт, що лише 160 депутатів проголосували за Земельний Кодекс. Незважаючи на те, що проект кодексу був компромісним, передбачаючи певні обмеження щодо купівлі землі (забороняється, наприклад, протягом наступних шести років купувати більше 100 га угідь), депутати не дотрималися попередніх домовленостей і не проголосували, або не

з'явилися на голосування. С. Гавриш сказав, що цей факт є вкрай негативним. Адже земля однаково вже зараз розкуповується під різними приводами. Блокування Земельного Кодексу гальмує надходження інвестицій у село. С. Гавриш сказав, що парламент може повернутися до розгляду Земельного Кодексу у будь-який час. Однак для успіху тут потрібне тверде слово Президента.

Віце-спікерів цього разу поставили питання усього троє журналістів. Зате більшість питань були досить «в'їдливими». Так Галина Левицька нагадала, що Земельний Кодекс фактично провалили олігархічні фракції, до яких належав і сам С. Гавриш. «Ім що, набридло підтримувати Президента?» — іронічно поцікавилася журналістка. С. Гавриш, схоже, образився за натяк на його приналежність до олігархів. «Сприймайте мене таким, яким я насправді є», — попросив він.

Інша журналістка нагадала: процес відставки В. Ющенка розпочався з погроз В. Медведчука, що, в разі відмови Ющенка сформувати коаліційний уряд, діючий уряд не протримається і до кінця квітня. Як у цьому разі розглядати нинішнє твердження С. Гавриша, згідно з яким новий уряд не буде широко коаліційним? С. Гавриш почав говорити про те, що «під час вступу у виборчу кампанію створюється нова ситуація, і коаліційність тут несе негативи, оскільки уряд не буде коаліцією справді згуртованих політичних сил». Хоч логічніше прозвучала б така, наприклад, відповідь: «Для нас найголовніше було спекатися Ющенка, аби не заважав, а далі якось мало б бути».

Воістину важко іноді бути логічними навіть тим людям, які від природи наділені здатністю до глибокої логіки.

Юрій ГНАТКЕВИЧ

СУДНИЙ ДЕНЬ

5 РАЗІВ СУД БЕЗРЕЗУЛЬТАТНО ВИМАГАВ ВИКОНАТИ СВОЄ РІШЕННЯ У НАЧАЛЬНИКА СІЗО СБУ

29 травня в Печерському районному суді м. Києва розглянуто скарги про неправомірність запобіжних заходів щодо затриманих Голови УНА-УНСО Андрія Шкіля та голови її Київського осередку Ігоря Мазура.

Нагадаємо, що вони звинувачуються за ст. 71 КК України в організації масових безпорядків 9 березня 2001 року й були заарештовані у день тих же «безпорядків».

Суд під головуванням судді Первушиної не врахував досить критичний за свідченням адвокатів стан здоров'я Шкіля — «тиск 80/60, брадикардія, сповільнена робота серця (астенічний синдром), цукор крові — менше 1 (за норми — 6,6),

запалення печінки (гепатит)» — і не задовільнив скаргу адвокатів. А. Шкіль голодує 14-ий день і потребує негайної госпіталізації, повідомила його адвокат Тетяна Мунтян.

Суддя ж Іваненко Ю. Г. замінила запобіжний захід щодо Ігоря Мазура на звільнення з підпискою про невід'їзд. Проте, як стало відомо редакції, адвокати Мазура з представниками Печерського районного суду 5 разів 29 травня доводили до відома начальника СІЗО СБУ Петруня В. Ф. рішення суду в документальній формі, а той, натомість, члена УНА-УНСО звільняти відмовлявся.

Олександр СОЛОНЕЦЬ

ІГОР БІЛОЗІР — СВІЧКИ ПАМ'ЯТІ...

*В скарбничку долі він поклав життя,
Присвячене всім нам і Україні,
Він йде до нас весь час із небуття,
Піснями йде по рідній Батьківщині.*

*Його весна сягає у блакить
Отих віків, що височать на зламі,
Творці і правдолюбці кожну мить
І височать, і живуть разом з нами.*

Ці рядки молода поетеса Тетяна Ковальчук присвятила пам'яті талановитого українського композитора Ігоря Білозора, котрий за свою любов до України, до українського слова, до української пісні прийняв передчасну смерть від рук здичавілих російських шовіністів і не десь у Москві, Рязані чи Брянську, а в Україні, і не просто

в Україні, а в її духовній столиці, в українському П'ємонті боротьби за незалежність і утвердження молодого Українського держави — у Львові...

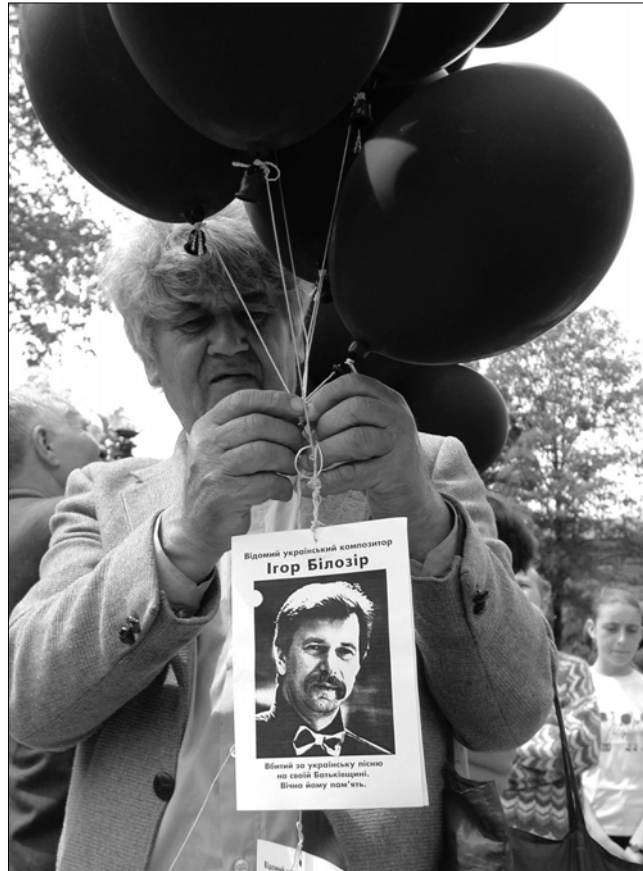
Кияни і гості столиці, котрі 28 травня 2001 року зібралися біля пам'ятника Тарасові Шевченку, хвилиною мовчання вшанували світлу пам'ять Ігоря Білозора. Треба було бачити їхні обличчя, їхні очі. В них, окрім смутку і невимовного болю яскраво спалахував вогонь осуду підступних вбивць, вогонь вимоги їх суворого покарання і довічного прокляття....

— Травень для України, — сказав у своєму слові Голова Всеукраїнського товариства «Просвіта», народний депутат України Павло Мовчан — це суцільні втрати. Саме в травні 1926 року було підступно вбито Симона Петлюру, а в 1938 році і теж у травні — Євгена Коновальця... Теперіш-

ня смерть Ігоря Білозора засвідчує, що на сьогодні Україна перетворилася на офшорну зону відстрілу її видатних синів і дочок, чий талант викликає у ворогів України люту заздрість і ще лютішу ненависть. Вони, вороги, роблять все, аби нав'язати нам у нашому українському домі чужі ритми, чужі темпи, чужу ауру і таким чином позбавити всіх найважливішого — наших традицій, які у наважчі часи випробувань давали кожному українцеві силу і наснагу, кріпили його душу і тіло... Ми повинні вимагати від влади, аби вона навела в Україні належний порядок і щоб убивство Ігоря Білозора, як і смерть Георгія Гонгадзе, ніколи не повторились....

У концерті-реквіємі взяли участь хор «Гомін», ансамбль Союзу українців, чоловічий квартет «Фавор» Всеукраїнського товариства «Просвіта», Тетяна Негрій, інші виконавці.

І виступи окремих політиків і пісні мистецьких колективів красномовно стверджували: Ігор Білозир живий, він і сьогодні з нами і буде серед нас завжди, а поки що у повітря злітають випущені з рук присутніх на концерті-реквіємі шанувальників Ігоря Білозора пофарбовані у чорний колір повітряні кульки. Вони символізують чорні хмари, що сьогодні нависають над Україною. Вони піднімаються все вище і вище, аж доки не зникають у далині, і над пам'ятником великому Кобзарю, над всіма учасниками

концерту-пам'яті Ігоря Білозора знову сяє чиста глибина українського неба.

В руках кожного, хто прийшов цього дня до пам'ятника Тарасу Шевченку, спалахують свічки. Це свічки пам'яті про Ігоря Білозора, про Георгія Гонгадзе, про всіх тих, хто за українську ідею, за українське слово і пісню, за право називатися українцем віддав найдорожче — власне життя. Сьогодні....

Володимир АНДРОЩУК

гуртківців з народженням їхньої «Поетичної світлиці». Він

родження українства, формування національної свідомості.

На згадку про зустріч М. Нестерчук подарував гуртківцям «Кобзар» та книгу «Просвіта» — історія та сучасність», а співачка

Тетяна Негрій — книжечки від Любові Голоти — «Панянка».

Виріється, що справа, започаткована Л. Кухарською, знайде підтримку й в адміністрації Ленінградського району. Однак боляче дивитись, як вода, що протікає зі стелі, та грибок нищать безцінний скарб — книги! Жалюгідний і зовнішній вигляд бібліотеки. Тож не вже обличчя європейської столиці обмежується Хрещатиком? Тим паче, що споруда стоїть біля найбільш поживленої транспортної артерії столиці України — Кільцевої дороги!

Дмитро ЛОМАЧУК,
член Міжнародної Ради
працівників культури

ХАЙ ЩАСТИТЬ!

розповів про історію «Просвіти», а також про заходи, що проводить товариство з метою утвердження незалежної української держави, духовного від-

ПЕТЛЮРІВСЬКІ ЧИТАННЯ

«Тільки національна, ні від кого не залежна Українська держава! Це ми ісповідуємо твердо й непохитно. За це ми боролися і боротимемося до краю».

Ці слова належать великому сину України Симону Петлюрі. І в час Визвольних змагань за Українську державу, коли Симон Петлюра обіймав високі пости Голови Директорії і Головного Отамана військ УНР, і сьогодні, у 75-ті роковини його трагічної смерті інтерес до постаті Симона Петлюри не згасав ніколи і не вщухає тепер.

Це красномовно засвідчили П'яті наукові Петлюрівські Читання, які були проведені 25 травня 2001 року на Батьківщині Симона Петлюри у м. Полтаві. Організаторами читань стали Всеукраїнське Товариство «Просвіта» ім. Тараса Шевченка і його Полтавське обласне об'єднання. Очолив читання Голова Полтавського об'єднання «Просвіти», народний депутат України Микола Кульчинський.

Думками про Симона Петлюру і його добу поділилися науковці України Людмила Розсоха, Олександр Юренко, Мирослав Аліман, Віталій Ханко, представники Центрального правління ВУТ «Просвіта» Микола Нестерчук та Володимир Андрощук.

Присутні з вдячністю зустріли виступ чоловічого квартету ВУТ «Просвіта» ансамблю «Фавор» під керівництвом народного артиста України, лауреата Державної премії України ім. Т. Шевченка Леся Харченка, а також самодіяльних полтавських митців.

Кожне слово промовців, учених, кожна пісня професійних і самодіяльних акторів стверджувала думку: справа Симона Петлюри жива й інтерес до нього не вмире ніколи, як не вмире українська справа, українська ідея.

Микола
НЕСТЕРЧУК

«ЛА СТРАДА» — ОПІР НАСИЛЬСТВУ

Візитка: Міжнародний жіночий правозахисний центр «Ла Страда — Україна», створений і зареєстрований Мінюстом України в березні 1998 р. Діяльність його спрямована на реалізацію програми «Запобігання торгівлі жінками в Україні та країнах Східної та Центральної Європи», ініційованої міжнародними неурядовими (громадськими) організаціями.

Ольга Калашник

Наша розмова з координатором «Гарячої лінії» Центру «Ла Страда — Україна» Ольгою Калашник.

Кор.: Пані Ольго, певно, почнемо з першопричин, які викликали необхідність створення в Україні Центру по запобіганню торгівлі жінками. Признатися, від однієї фрази «торгівля жінками» віє дрімучим середньовіччям. Але — маємо те, що маємо.

О. К.: На жаль, для України початку III тисячоліття дуже актуальними є якраз проблеми дискримінації та насильства стосовно жінок, катастрофічного пониження їх статусу в суспільстві. А останнім часом ми зіткнулися ще з однією проблемою, як ви кажете, середньовічною, — торгівлею жінками. Хоча у світі торгівля людьми не знає кордонів і цей надприбутковий бізнес давно стоїть на третьому (після торгівлі зброєю і наркотиками) місці.

Кор.: Але це ж переважно стосувалося країн третього світу, а тепер — уже й України.

О. К.: На жаль, у міжнародних документах Україна значиться серед країн-постачальниць жінок на світові ринки сексуального бізнесу, а також таких, через які здійснюється транзит жінок у рабство з Азії до Європи. Що ж до причин поширення цього ганебного явища в Україні, то їх складають внутрішні і зовнішні чинники. Звісно, що на першому місці стоїть скрутне економічне становище, практична неможливість знайти гідну працю на рідній землі. Низький рівень життя та високий — безробіття штовхає жінок на пошук роботи за кордоном. І це в основному тому, що якраз українські жінки відчують велику відповідальність перед своїми зубожілими сім'ями, на відміну від чоловіків. Але часто поштовхом до міграції стає насильство щодо жінок як у виробничій сфері (маю на увазі сексуальні домагання), так і в родині. Прикро, але чинять це насильство від нерозуміння, від бідності найближчі люди — батьки чи чоловіки, змушуючи дочок і дружин вирушати за шматком хліба у далекі світи.

Кор.: У тому, що люди шукають роботу за кордоном, немає нічого страшного. До прикладу німці їдуть працювати до Англії, англієць — до США, австрійці — до Італії. І це нормально, бо людина вільна шукати, де краще.

О. К.: Трудова міграція безпечна і нормальна в тих цивілізованих країнах, у яких працює закон про соціальний захист своїх

ПРОБЛЕМА

громадян за кордоном. У нас же такого закону немає ще й досі. Практично не діє в Україні й система захисту потерпілих від рук торгівців живим товаром, а з іншого боку — покарання злочинців. Навіть за статтею 124, яка була внесена (наразі!) у березні 1998 р. до чинного Кримінального кодексу України, дуже важко довести такий злочин як торгівля людьми, а значить, і покарати за нього.

Кор.: Як на мене, то найнепростішою байдужістю держави до жінок є те, що Україна й досі не уклала державні угоди з іншими країнами щодо працевлаштування своїх громадян.

О. К.: Хочу уточнити: з тими країнами, в які переважно рвуться наші дівчата — США, Канадою, Німеччиною. Себто привабливими в економічному плані. Зате такі трудові угоди маємо з країнами СНД, Чехією, Польщею, Словаччиною та В'єтнамом. Але це теж — де-юре, бо практично від них ніякого захисту нашим жінкам нема. І про це свідчать численні випадки поневірних жертв продажу в сексуальне рабство, а почасти навіть смертей.

Але є ще одна причина поширення в Україні злочину торгівлі людьми — погана проінформованість громадян про наслідки нелегального працевлаштування за кордоном. Молоді дівчата і жінки часто просто не відають, на що йдуть, довіряючи розповідям про райське життя тих, що вже там побували, шахрям та карним злочинцям, які спеціалізуються на сексбізнесі. І мета нашого Центру «Ла Страда — Україна» не тільки рятувати жінок від біди, але й попереджати цю біду. Передовсім, надавати їм чітку правдиву інформацію про можливі негативні наслідки пошуку щастя за кордоном, а також куди їм звертатися, якщо станеться лихо.

Кор.: Невже наші дівчата такі наївно-безграмотні, що не знають, куди йдуть? До речі, хто вони? Намалюйте демографічний портрет потенційних жертв секс-бізнесу.

О. К.: За даними Міжнародної організації з міграції, з якою співпрацює «Ла Страда», групу ризику складають переважно дівчата п'ятнадцяти-двадцятидв'ятирічного віку з неповною середньою або професійною освітою. Здебільшого із сіл та містечок, куди, не секрет, майже не доходить інформація про наслідки нелегального працевлаштування за кордоном. Як правило, ці дівчата з малозабезпечених та неповних сімей, а то й сироти, або молоді розлучені жінки з дітьми на руках.

Кор.: Та все-таки, якими шляхами ці погано інформовані дівчата потрапляють із глухих сіл в тенета європейського кримінального бізнесу торгівлі людьми?

О. К.: Передовсім — за оголошеннями в газетах по працевлаштуванню за кордоном. Багато — через мережі посередників та постачальників, не оформлених в легальні фірми, які, обдурюючи дівчат, згодом перепродують їх в стриптиз-бари та інші сумнівні заклади, або видають заміж, а точніше — роблять безкоштовною робочою силою на чужині за кругленькі суми, від 200 до 5000 доларів, залежно від якості «товару». Зрозуміло, що дівчата, які щиро прагнуть заробити якусь копійку, не сподіваються таких сюрпризів і, позбувшись паспорту, часом не знаючи навіть, в якій державі вони перебувають, змушені терпіти над собою жахливе сексуальне насильство, побої, знущання. Якщо ж вони повертаються додому, то безнадійно хворими, знущеними фізично і психічно людьми. Завдання «Ла Стради» — допомогти вийти їм із цього стану.

Третій шлях — через легальні туристичні фірми, які не несуть жодної відповідальності за своїх клієнтів. І ті змушені працевлаштовуватись нелегально на свій страх і ризик.

Четвертий шлях вивезення дівчат з України — шлюбні оголошення та контракти, а також діяльність сумнівних шлюбних агенцій і різних «свах», які постачають наших красунь зарубіжним збоченцям та мажорам. Знаходять дорогу до «закордонного щастя» українки і через Інтернет — всебітню «мережу наречених».

Є ще одна можливість — влаштуватись за кордоном — система AU PAIR (опер), мета якої — культурний обмін молоддю. Вона передбачає проживання в сім'ях, догляд за дітьми на теренах Німеччини, Бельгії, Нідерландів. Але, на жаль, в Україні вже виникло чимало фіктивних агенцій під цією маркою, на що треба зважати і остерігатись.

Кор.: Ви знаєте, дивуєшся: є вже і стаття 124 в Кримінальному кодексі «Торгівля людьми», яка передбачає покарання за «сексуальну експлуатацію, використання в порнобізнесі» позбавленням волі на строк до восьми років. Є маса правозахисних організацій, ще існує, слава Богу, якась суспільна мораль, а жінок українських як везли, так і везуть у закордонні борделі. І не чути про жодний судовий процес над легальними і нелегальними торговцями жінками... До речі, скільки ж то нашої краси гине сьогодні по закордонах, батракує і поневіряється...

О. К.: За неофіційними даними, групу ризику потенційних жертв торгівлі людьми складають близько мільйона українських жінок. Однак вести єдину державну статистику кількості проданих чи обманутих практично неможливо. Адже багато із жертв не розповідають про свої митарства, боячись бути осміяним суспільством. Однак за останні роки «Ла Страді» вдалося вирятувати і повернути на батьківщину понад триста дівчат. З їхніх розповідей постає жахлива, дика картина нелюдського приниження, якого вони зазнали в половні секс-бізнесу.

А щодо судових процесів, то виявити злочинців важко тому, що злочин починається в Україні нібито з добровільної згоди жінок на виїзд, а продовжується знущаннями в іншій державі. Ускладнюється ситуація ще й тим, що жінки, яким пощастило врятуватися, просто бояться розповісти над ними «торгівців», об'єднаних в міжнародні кримінальні угруповання.

Кор.: До речі, в «Ла Страді» працюють молоді жінки. Чи не бояться вони тих, кому стали на заваді?

О. К.: Ви маєте рацію. Ми мусимо тримати в секреті свої адреси, а також адресу будинку реабілітації жінок, які постраждали від сексуального насильства. Щодо погроз, то поки що нам одверто не погрожують, але деякі «фірмачі» по телефону дорікають нам на те, що ми відбиваємо їм клієнтів, які бажають виїхати за кордон.

Кор.: Ситуація, звичайно, більш ніж сумна і звісно, що ніякі попередження не можуть відвернути жінок від нормального прагнення знайти хорошу роботу, забезпечити свої сім'ї, та й від мрії — знайти своє щастя. Який же тоді вихід?

О. К.: Вихід — захист прав жінок на міжнародному рівні, співпраця світових і національних неурядових організацій, добра воля всіх чесних людей. Їх більше, ніж негідників. І сьогодні вони об'єднані в Міжнародну програму запобігання торгівлі жінками «Ла Страда», центр якої знаходиться в Нідерландах, а також такі добровільні громадські об'єднання як німецька організація «Надія», ЦАПО, жіночий інформаційний центр в Штутгарті, австрійська ЛЕФО (LEFO), нідерландська STV, грецька HOT-line. Працюють такі організації по захисту прав жінок-мігранток в Італії, Болгарії, Туреччині та інших країнах. Телефони та адреси цих організацій, а також українських посольств в країнах, до яких збираються виїздити українки, ми надаємо разом з іншими консультаціями всім, хто зателефонує нам по гарячій лінії: 224-04-46.

Сподіваюся, ми допоможемо їм бодай зустріти незгоди мігрантського життя у всеозброєнні, не дати себе одурити чи продати.

Кор.: Будемо сподіватись.

За розмову подякувала
Галина ТАРАСЮК

БЕЗ СПІДНИЦЬ...

МІЖ НАМИ, ЖІНКАМИ

Чи варто нагадувати, що культ красивого молодого тіла, сповідуваний древніми, подарував людству дивовижні шедеври мистецтва, еталони краси, впевненість у собі і переконання, що в здоровому тілі — здоровий дух. Згодом християнство дало людині найбільший шанс, обравши її плоть пристанищем духу Божого, вмістилищем найвищих чеснот, зокрема, і любові у всіх її небесних і земних проявах.

Як-то кажуть, сам Бог нам велів любити своє тіло, пишатись ним, але й не забувати, що воно — тільки тлінна форма для нетлінного змісту, себто душі.

Надто це стосується жінок, тілесна краса яких одвіку хвилювала і надихала поетів і художників. І, можливо, не тільки і не стільки довершеністю ліній, як передчуттям таємничості незбагненного для чоловіка жіночого ества. Таємнича — завжди солодка, збуджувала уяву, породжувала бажання, те, що

древні називали еросом. І наші попередниці, не такі, може, освічені й розумні, як ми, інтуїтивно відчували це. І, власне, завойовниці по природі, користувалися вміло своїми тілесними звабами як... секретною зброєю.

Не лицарі, а якраз (скажемо сучасним стилем) мудра гендерна політика жінок середньовіччя витворила зазидний для нас культ Прекрасної Дами. Та навіряд чи (між нами кажучи) влаштовувалися б лицарські турніри на честь цих дам, якби вони були доступні і, вибачайте, оголені.

А дуелі XVIII століття? Головною їх причиною найчастіше ставала ображена (словом) честь жінки. А згадаймо, як героїв Пушкіна хвилював всього-навсього кінчик тупельки, що кокетливо виглядав з-під криноліну цнотливої панни! Можливо, більше, аніж їхні оголені плічки.

ГАЛИНА ПАЛАМАРЧУК

Це ім'я добре відоме нашим читачам і вже не один рік. Надто по тих глибоких і пристрасних політологічних статтях, в яких Галина Паламарчук не просто дає точну оцінку нашому ворохобному суспільно-політичному життю, а прагне зорієнтувати нас «самих у собі», шукати причини неприважливого сьогодення в нашій українській ментальності, почасти в непослідовності, наївності наших світоглядницьких засад.

Але Галина Олександрівна не політолог і не претендує на цей новомодний фах. Вона — письменник, талановитий, чесний і пристрасний, бо — жінка і мати. Бо бачить свою місію, якщо хочете, навіть месіанську місію — словом чесним просвітити і присвітити шлях до Істини в тотальному словоблудді, яке брудною повинно вилилося на наші наївні душі.

Це не легкий і не простий вибір — говорити у вічі людям жорстоку правду серед облудної солоденької брехні. Але це та свята місія, яку взяв на себе вперше Тарас Григорович і заповів українським письменникам разом з українською ідеєю. Отією самою, яку ми то возносимо як шаблю над головами ворогів, то, втомившись, волочемо, як борону по незораному полю, то робимо спиртно коритом, коло якого нагонимо тлустий лій.

Галина Паламарчук — одна з небагатьох, хто українську ідею не зробив високооплачуваною професією, або таким собі генделиком, і не сховав у запічок до кращик часів. Коротше кажучи, вона яко письменник говорить те, що має говорити кожен, наділений Божим даром Слова. І тим самим тримає на чесній висоті саме звання письменника, знівельоване і понижене нині пристосуванством маститих побратимів по перу.

І цю завидну і гідну пошани незалежність думки дано їй не тільки талантом митця, а й правотою Жінки і Матері, яка народила і виплекала трьох чудових синів, трьох достойних чоловіків, які поповнили не такий уже й численний полк української національної еліти.

Сьогодні стало модним серед «розкручених» доморожених політиків ділитися спогадами в газетах і на телеекранах про своє нелегке вчорашнє. До таких одкровенень навряд чи опуститься Галина Паламарчук. Бо ж навіть найближчі друзі не відають, якими зусиллями Галині Олександрівні разом із чоловіком Петром Івановичем вдалося створити у своїй скромній

ПОРТРЕТ В ІНТЕР'ЄРІ

квартирі всі умови для інтелектуально-духовного розвитку своїх хлопчиків. І йдеться не тільки про комп'ютер чи гарну бібліотеку, а й про той затишний домашній рай лагідного взаєморозуміння, щирої демократичності в поєднанні з рідкісною в наші дні патріархально-українською аурую, в якому просто не може вирости з дитини нечесна, лінива чи затуркана людина. Хоча — чому патріархальною? Радше аурую призабутого матриархату, бо такого пієтету перед матір'ю, лицарського ставлення чоловіків до жінки, як в родині Паламарчуків-Голодів — годі зустріти в родинах на нашій славній Україні. Власне, в їхній родині панує та висока гармонія, яка колись в молодості поєднала серця черкашанки Галі і «западєнця» Петра.

Побутує думка, що сім'я (надто діти), заважають талановитій жінці реалізуватися повною мірою. Можливо, через недовіду біля колиски ночі українська література недоразумувалась геніальних поезій і романів, але Україна збагатилась не однією гармонійною особистістю. І найвищою оцінкою її простого материнського подвигу стало те, що до першого ювілею поетеси сини власноруч видали книжку її поезій «Останні цвіркуни літа».

Я шаную Галину Паламарчук як талановиту поетесу, гострослового і мудрого публіциста. Але найбільше я люблю її лагідно-величну материнську іпостась в інтер'єрі власного дому. Люблю дивитися, як вона з дівочою ще, нижче колін косою, порастєся на кухні. Як спокійно, з легким усміхом розмовляє зі своїми козаками. Люблю її відкриті, ясне лице в сяєві їхніх закочаних очей.

Г. Т.

ЛЕГЕНДАРНА АННА

Здавалося б, у її біографії немає нічого легендарного... Хіба що — сила великого і високого Духу. Хіба що — некореність жорстокої долі. Хіба що — чистий, просвітлений любов'ю до цілого світу голос, що лине далеко вже поза Україною.

Живе ця легендарна дівчина в селі Тисівцях, що неподалік від Чернівців. Крізь вікно рідної хати видно їй пруг неба, окраєць поля і кутик лісу, чутно перестук вечірніх поїздів. І так уже не один рік. І не один рік, як зламана гілочка калини, жива лише духом Божим, цвіте вона до нас біленьким цвітом своїх поезій. Лікує наші болі і печалі як цілюща Божа роса на трепетних ранкових квітах.

Сьогодні на «Парнасі» поетеса з Буковини, авторка поетичних збірок «Дивоквіт любові», «Спитай себе», «Понад вечірнім Дерев'яним», «Любов я росами розтрушу» — Анна ДУЩАК.

Вже відкотилось, наче день,
за обрій
Все, що гнітило душу і пекло.
І нам з тобою так сьогодні добре,
Як у житті ніколи не було.

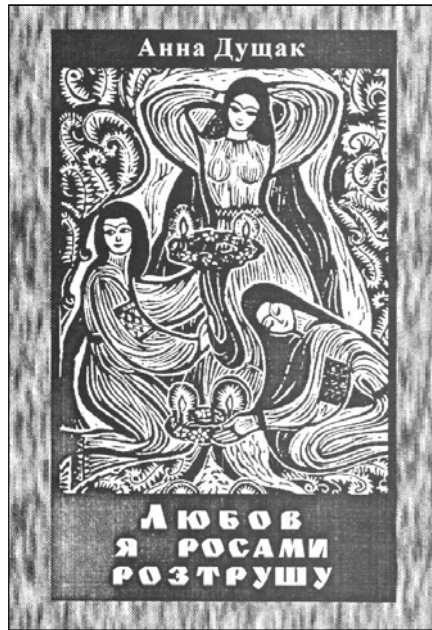
З минулого прилинув світлий спогад
І переплівся в зоряність надій.
Й, напоєний любов'ю, ніжний погляд
Вихлюпується сонцем з-поміж вій...

Поглянь, же, брате, знов
цвіте весна,
І цілий світ в біло-рожевім квіті.
І слов'ї щебечуть в зелен-вітті, —
Дивлюсь на все по через скло вікна.
А знаєш, як же хочеться пройтись
Толоками, лугами та лукою.
І дуб старий погладити рукою,
Що завжди радо нас стрічав колись!
Та поблукати берегом ріки
Між верб, що вбрались
в золоті китиці,

ПАРНАС

Струсить в долоні срібної росиці...
А Дерев'яний наш, він змілів таки...
Уже смеркає. Провели місток
Між днем і ніччю тіні пелехаті
І п'яно пахне на столі в кімнаті
Улюблений мій голубий бузок.
А з-поза лісу місяць випливає!..
І я красою вечора впливаюсь!..
О, брате мій, я завжди усміхаюсь,
Та на душі по-різному буває...

Зоре моя, зоре,
ти так ясно сяєш!
Скажи мені, зоре,
кого виглядаєш?
Чом так рано вийшла
в сине дивоквіт?
Іще не послули
й вербоньки навколо.
Іще не послули,
лиш дрімають мрійно...
Чи й тобі на серці
також неспокійно?..
Зоре моя, зоре,
ти так ясно сяєш,
Скажи мені, зоре,
кого виглядаєш?

НЕМАЄ ТАЄМНИЦЬ

Хай нині це звучить і наївно, але якраз таємниця жіночої плоти, захована за кринолінами чи вишитими сорочками і плахтами, робила з чоловіків справжніх мужчин, здатних на високі справжні почуття.

Дев'ятнадцяте століття нагадало жінці, що вона не тільки пасивна спокусниця, а, як її прародителька Єва, здатна активно відкривати білий світ і пізнавати його незгріш за чоловіків. Отож перші рушення еманіпації вкоротили спідниці, зробили їх зручними і придатними для ходи. Революція в жіночій одежі символізувала розкріпачення жінки і... її вимогу до чоловіків: поважати не лише її плоть і душу, а й розум.

Двадцяте століття мілітарної цивілізації змусило жінку одягнутися у зручну уніформу пілотів, трактористок, робітниць великих промислових підприємств. На її відповідну екіпіровку запрацювало масове виробництво. Але знову ж таки, довжиною (нижче колін) спідниці жінка завойовувала нові рубежі у ставленні до неї чоловіків, примушуючи їх рахуватися з її незалежністю, мужністю, правом вибору. І це була демонстрація тих таємниць жіночого ества, про які чоловіки і не здогадувались...

Але це вже була — демонстрація. На жаль. І якщо попервах це героїство жіноче захоплювало чоловіків і збуджувало їх уяву, далі — почало лякати. Одвічна секретна зброя жіночої слабкої і прекрасної плоти була розсекречена самими жінками. Довершило цей процес... остаточне вкорочення спідниць до самих, вибачайте, сид-

ниць. Одверте оголення жіночого тіла зробило його доступним, нецікавим і дешевим, як курячі стегенця на базарних лотках. Телеекранна порнографія перетворила таїнство стосунків між чоловіком і жінкою в механічне злягання під назвою секс. Отак поволі-мимоволі зникла таємниця жінки, зникав ерос, а з ним і інтрига, на якій трималась одвічна драматургія стбтей, власне, основа продовження людства у всесвіті.

Отож, цілком закономірно, дорогі жінки, що початок третього тисячоліття ознаменувався махровим розквітом гомосексуалізму, пропагандою одностатевої любові, з'явою трансвеститів і транссексуалів. Оголивши тіло і душу, жінки відштовхнули від себе чоловіків, і їх потягнуло на те, що було моральним табу, а отже — секретним і таємничим. Мутація психіки викликала мутацію генетичну, не кажучи вже про постійну імпотенцію — фізіологічну і суспільну.

Тому-то таке печальне враження справляють зграйки юних красунь в обтягнутих брючках, коротюсінських шортиках і топиках до пупця, на яких давно вже не звертають уваги навіть пенсіонери, не те що ровесники, об'єднані в компанії любов'ю до комп'ютерів, наркоти чи один до одного...

Отакі наші жіночо-спідничні справи... Звісно, що ніхто не закликає одягати паранджу, але подумати над цим нам, жінкам, не завадило б...

Христя ХАРАЛУЖНА

Оленка Маруняк

Це усмінене дівчатко — Оленка Маруняк, шестикласниця Тернопільської ЗОШ № 29, переможниця міської конкурс-розважальної програми «Я народилась українкою на світі».

Як справжня донька просвітян, дівчинка гарно вишиває, любить народні

УКРАЇНОЧКА

пісні, сама складає пісеньки і виконує їх під звуки свого улюбленого інструмента — бандури. А ще Оленка разом з батьками залюбки організовує у своєму домі для діток зі свого двору свята Шевченка та старого Нового року, щедрування та коляду. А в школі разом із однокласниками та вчителями Людмилою Василивною Петренко та Надією Григорівною Карман — веснянки та гавірки.

Віриться, що такі, як Оленка Маруняк та її подружки-однокласниці виростуть справжніми берегинями всього найкращого, що дісталось українцям від пращурів; продовжуватимуть народні традиції, свята, обряди; передадуть новому поколінню скарби народної мудрості, невичерпне пісенне багатство, смакоти української кухні, гостинність господарів, любов до рідного краю, працьовитість, християнську мораль і волелюбність — все, чим славиться український народ.

А ще хочеться вірити, що Оленка і її ровесниці-україночки будуть щасливими на своїй, на рідній, українській землі, де вони народилися, де матері їм співа-ли колискові і у мріях стелять їм барвисті рушники долі щедрої на добро і щирих друзів.

Ксенія ГУМЕНЕЦЬКА
м. Тернопіль

В ТУМАНІ ЗААНГАЖОВАНOSTI, або КОМУ Й ЗА ЩО

Серед цьогорічних лауреатів найпрестижнішої премії імені Тараса Шевченка є і Мирослав Попович. Удостоєний він високої нагороди за книгу «Нариси історії культури України» (Київ, «Ар-тЕк», 1998, 728 стор.). Дивлячись на це об'ємне видання, тишисяся, що нарешті про українську культуру написано вагомо і правдиво. Однак при ближчому знайомстві виявилось, що культура як система культурів і самодостатнє духовне явище в «Нарисах» опинилася на другому плані. В основному ж автор подає у своїй інтерпретації досліді й описи інших вчених. Отож, де літератури більше, там і розділ віддалили. До таких можна віднести розділи про культуру Київської Русі, культуру України часів козацтва. Щедро описуючи Схід і Захід, Візантію, Польщу і Росію, суспільні рухи, розвиток капіталізму в Європі та Росії, революційні злами, автор мало уваги приділяє питомості розвитку нашої культури. Тим паче — в контексті європейської. Чимало відведено місця Леніну, Сталіну, їхнім соратникам, режиму і диктатурі (не обійдено і фашизм з Гітлером), власне, тому, що сприяло її погубі, а не розвитку. Для прикладу візьмемо VII розділ «Культура України другої половини XIX — початку XX століття». Перші чотири його глави присвячені промисловій революції на Заході, реформам у Росії, пореформеній Україні та політичним напрямкам. І лише друга частина висвітлює тему української літератури, театру, музики, живопису, розповідає про велетів українського духу Драгоманова, Франка, Лесю Українку, Вернадського. Оглядається внесок визначних діячів, модерністські і традиційні течії. Однак для народної культури автор не знаходить слів. На всю велику книжку тільки одна розповідь про українську пісню і думу, кілька ілюстрацій з побуту і стільки ж посилань на фольклор. Оце й усе з великого духовного набутку народу.

А тепер поглянемо на засадові позиції М. Поповича. Розповідь він починає з індоєвропейського та слов'янського масивів і посилання робить на авторів (Бенвенист, Герценберг, Дюмезиль, Гамкрелідзе, Седов та ін.), для яких історія України була або невідомою, або чужою і через те зигнорованою. Дотримуючись ретроградних поглядів, М. Попович не бачить і української науки як частини культурного процесу. Ніби в Україні не існує ні її інституцій, ні відомих вчених. У своїх міркуваннях автор часто безвідносний, іронічний, на зразок, що хоч українці «тут жили вічно», але проблема індоєвропейська українського етногенезу зовсім не стосується. Що ж ми маємо насправді? Вчений із світовим ім'ям Валентин Даниленко дану проблему розробив у своїх працях «Кам'яна Могила», «Неолит України», «Енеолит України», «Космогонія первобитного общества». Його напрямом у названій проблемі продовжили Микола Чмихов та Юрій Шилів. Перший розробив астрономічний (зодіакальний) принцип датування в археології, а другий дав історичне трактування основним археологічним культурам. Результатів досягли майже однакових, хоч ішли різними шляхами.

У своїй «Давній культурі» (1994) М. Чмихов пише, що у протонеоліті в Південному та Північному Причорномор'ї сформувалися індоєвропейці. Перша лінія етногенезу була найосновнішою на Україні і пройшла всі епохи голоцену — мезоліт, протонеоліт, неоліт з мідним віком, бронзову і ранньозалізну. Вона, очевидно, була індоєвропейською за етнічною належністю і домінує донині. Найдавнішими центрами індоєвропейзації були кукрецька куль-

тура Кам'яної Могили, буго-дністровська, сурсько-дніпровська. Вони, а також трипільська культура та племена бронзового і залізного віків є предками слов'ян.

Висновок Ю. Шилова майже тожний: синтез буго-дністровської і дніпро-донецької культури дав початок індоєвропейзації Європи. Подунав'я і Подніпров'я на довгий час (до переселення аріїв до Індії в середині II тис. до н. е.) стали найвидатнішими центрами індоєвропейства («Праісторія Руси-України», 1998).

Даною проблемою займалися і ряд російських вчених, зокрема такий авторитет в археології, як академік Борис Рибаків. Однак М. Попович свідомо обходить його висновки. У праці «Язычество древних славян» (Москва, 1981) — саме з неї М. Попович наводить деякі ілюстрації — Б. Рибаків пише: «Індоєвропейська спільність (яка, доречно мовити, виявилася згодом частиною слов'янської прабабківщини) — терен трипільських енеолітичних племен...»

Найяскравішу в давній історії трипільську культуру він також не сприймає, хоч жили трипільці на території теперішньої України впродовж півтора тисяч років, розвинули хліборобство і найяскравіше мистецтво в тому часі та передали їх наступним культурам. М. Попович категоричний: «...носії трипільської культури аж ніяк не могли бути ані слов'янами, ані їх прямими попередниками».

Чи не тому М. Попович такий категоричний щодо трипільської культури, що з початку незалежності України раптом почали запускати

антиісторичні ідеї, нібито цю хліборобську культуру заснували скотарські племена семітів? Через подібні тенденції автор обминає висновки авторитетного лінгвіста Б. Горнунга про те, що трипільці були мовними предками слов'ян, що це протослов'яни, які у бронзовому віці стали праслов'янами (Із предистории образования общеславянского языкового единства. Москва, 1963).

Розвиток епох на землі (за М. Чмиховим) продиктований космічними змінами. Відповідно до них проходили й етнічні процеси. У мезоліті почали формуватися передіндоєвропейці, у протонеоліті — індоєвропейці, в неоліті — протослов'яни, в епоху бронзи — праслов'яни, в епоху раннього заліза — ранні слов'яни, а в сучасну епоху — українці. Отже, поступальний розвиток історії — це і є процес етногенезу на території України. Що й підкріплює висновок Б. Горнунга.

У своєму трактуванні розвитку культури М. Попович обходить таку її властивість як спадковість. Саме без неї не відбувається етногенетичний розвиток. Його також підтверджують антропологічні дані російського вченого Т. Алексеевої. Лінія генетичного розвитку така: лісостепове населення доби бронзи — скіфи — черняхівці — сучасні українці. Фізичний тип людності не змінився. Антропологія — наука конкретна, і тут ідеологічного туману не напустиш. Як би М. Попович не іронізував із терміну «праукраїнці», а лапки з нього, як бачимо через непростовні дані, відкриваються.

Розглядаючи світогляд слов'ян (а це автору найближча тема), він наголошує на координатах «три і

ПОЛЕМІКА: ЗА І ПРОТИ

чотири». На такій світоглядній основі ґрунтувалися духовне життя й побут. Особливо це помітно у мистецтві. Окрім кількох посилань на колядки він іншого матеріалу не аналізує. Якби ж оглянувся на трипільську культуру, відкинуту ним, то побачив би, що й там кераміка оздоблена за принципом триєдиності та чотиричасності. Коли б глянув уперед, побачив би, що й українське народне мистецтво, обрядова поезія мають ці ж триєдині і чотиричасні засади. Чи автору забракло погляду, чи мав на меті не виставляти українців на належне їм місце в історії та культурі? Мабуть, заангажованість диктує М. Поповичу не говорити про це, щоб українці, чого доброго, не стали відчувати себе великим народом. Через те, очевидно, й дотримується трактування назви «Україна» з імперських позицій, трохи знизивши акцентування: «Термін «Україна» не позбавлений асоціацій з окраїнністю в географічному значенні». Може, через те й ілюстрації до української культури узяв із російських видань (руські прялки, русская вышивка) та з малозначимих археологічних культур.

На давній історії довелося зупинитися детальніше, бо за імперською тенденцією для України її не існує, а якщо не можна відкинути, то потрібно розмити обриси, що й наявно у «Нарисах з історії...». Позиція М. Поповича стане зрозумілою, коли почитаємо про недавню козацьку історію. Козаків він намається подати об'єктивно — зі славою, хибамі, з характеристиками

відомих і малознаних діячів. При оцінці Визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького наводить тільки негативну оцінку з «Літопису Самовидця», що кривди в ній постали «от гульцятства, тоєст от броварников, винников, могильников, будников, наймитов, пастухов». Хоч позитивних прикладів у козацькому літописі предостатньо. Скажімо: «Усе живо піднялося в козацтво».

Оцінка М. Поповичем наслідків війни взагалі вразила. Наведемо слова повністю: «Тільки кривава національно-релігійна війна середини XVII ст. призвела до жахливих жертв серед єврейського населення. Кількість жертв оцінюється істориками в десятки тисяч чоловік, що відповідає жорстоким «нормам» геноциду (підкреслення наше — С. Л.) релігійних війн тієї епохи». Отже, за М. Поповичем, це не війна українців проти гнобителів за своє визволення, а геноцид супроти євреїв. Якщо це так, то й поляки, а також інші гнобителі заявлять, що й супроти них тоді чинився геноцид. Тож не боріться, українці, за свої права, бо розцінять вас як провідників геноциду!

Якщо М. Попович, захищаючи права євреїв, вважає ті слова за правду, то сильно грішить проти неї. Той же Самовидець пише: «Не тил жидов губили і шляхту, але й посполитим людям... тоя ж біда була». Коли не хоче М. Попович йняти віри українським свідченням, то послухаймо, що кажуть іноземні очевидці. Московський посол Кунаков у 1648–1649 роках у донесенні

«ПАТРІОТИЧНА» ПРОФАНАЦІЯ ПРОБЛЕМ

Редакція попросила прокоментувати допис Святослава Лашика (на жаль, автор не повідомляє ні своєї адреси, ні місця роботи, і, цілком можливо, виступає під псевдонімом) Голову Комітету з Національної премії імені Тараса Шевченка академіка Івана Дзюбу. Ось його думка.

Присудження визначних премій, тим більше загальнонаціональної міри, завжди і всюди в світі викликало неодноразові коментарі, суперечки, а часом і протести. Тут ми, українці, не оригінальні. Оригінальні в іншому. За кожним вибором, який когось із нас не влаштовує, цей хтось шукає підступи зловорожих сил. Ось і пан Святослав Лашик, давши свою безапеляційну оцінку праці Мирослава Поповича, відзначений Національною премією імені Тараса Шевченка, без крихти сумніву робить висновок: «Отже, поки що у нас так, як і колись: хто більше шкодить українській справі, тому від влади премії і нагороди».

Насамперед доводиться пояснити: рішення про присудження премії, про яку йдеться, ухвалює не влада, а Комітет з Національної премії імені Тараса Шевченка, Президент України своїм підписом тільки затверджує це ухвалу. До складу Комітету входять тридцять авторитетних діячів української культури, які в кілька етапів обговорюють усі подані кандидатури, а рішення приймають таємним голосуванням, у якому претендент має набрати три чверті голосів учасників засідання. Як правило, при обговоренні кандидатур виникають дискусії, часом досить гострі. Були вони і під час обговорення праці М. Поповича. Але, на відміну від пана С. Лашика, члена Комітету, яким властива повага до наукової думки, навіть якщо вона відрізняється від їхньої власної, — бачили не лише окремі вади цієї праці, але й її принципові достоїнства: масштабність підходу до проблематики української культури, включеність цієї проблематики в широкий європейський контекст, витончену інтерпретацію духовних багатств української історії, сучасність наукового апарату та ін. Не варто забувати й того, що після багатьох десятиліть, коли виходили історії літератури і мистецтва, створені цілим науковим колективом і позначені, відповідно, безликістю, — це перша авторська концептуальна історія

культури, це прорив у нову якість. З автором можна і треба полемізувати. Але не варто вимагати від нього, щоб він стояв на позиціях, яких не поділяє, і скажімо, солідаризувався із М. Чмиховим та Ю. Шилівим, погляди яких не є обов'язковими для інших учених, або щоб він на угоду нашим патріотичним емоціям спрощував «індоєвропейську» проблему, навколо якої століття точилися і ще довго точитимуться суперечки (але хай це будуть суперечки фахівців, а не наших, дилетантів!).

Так само, відзначаючи його упущення, треба ж бачити і те, як ґрунтовно інтерпретував він інші аспекти історії української культури (доба Київської Русі, раннє й пізнє бароко, Сковорода, кирило-мефодіївці, Гоголь, М. Драгоманов, І. Франко, кінець XIX — початок XX століть, українізація, терор проти української культури наприкінці 20-х та в 30-ті роки XX ст. та інше). Не можна не бачити і гуманістичного пафосу автора. І вже зовсім негоже приписувати М. Поповичу ті стимули, які приписує йому «Святослав Лашик», учитель історії (до речі, з якого міста, з якої школи — в таких випадках зазвичай подають точні координати): «свідомо виступає проти наукової істини», відпрацьовує замовлення Міжнародного фонду «Відродження» (до речі, фонд цей умислів проти української культури ніколи не мав). Як тут не згадати побутував приповідку: «Кожен розуміє в міру своєї зіпсутості»...

Що ж до Мирослава Поповича, то він, на мій погляд (хоч і в мене є свої «претензії» до деяких його позицій, зокрема, щодо оцінки мовної ситуації в Україні), свою інтелектуальну чесність і громадську мужність довів усією своєю науковою і політичною біографією, доводить і тепер, протистоячи «патріотичній» профанації багатьох проблем, — а протистояти такому тискові не легше, ніж колись тискові влади.

Мені як голові Комітету з Національної премії імені Т. Шевченка не випадає дискутувати з

приводу того чи іншого конкретного вибору Комітету. Але на сторінках преси така дискусія — безпосередньо не зацікавлених осіб — цілком нормальна річ.

Якщо «Слово Просвіти» хоче об'єктивно обговорити працю Мирослава Поповича, воно може провести дискусію, запросивши до неї істориків-фахівців. І недобре буде, якщо в ній візьмуть участь тільки ті, про кого колись В'ячеслав Липинський сказав, що їхнє гасло: «Бий в Україні всіх, хто не такий, як ми!»

Іван ДЗЮБА

ПРИСУДЖУЮТЬ ПРЕМІЇ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ

своєму уряду повідомляв: «Крім того, була Черкасьцям (українцям) руїна від жидів, що держали в їх сторонах арени від панів. Ті жиди Черкасів грабували і всяко над ними знущалися...» Мандрівний антиохійський монах Павло з Алеппи писав про нищення євреїв в Умані: «Вони були варті того, тому що за лядських часів були управителями і начальниками державної митниці і до решти поневолювали козаків». Оце така істинна правда, а не однокістність погляду члена-кореспондента Академії наук України.

У розповіді про антисемітизм у XIX ст. уже з перших рядків М. Попович нагадує, що за геноцид євреїв в імперії відповів Симон Петлюра, вій-

ська якого в часи Директорії чинили погроми. Чи випадкове отаке переказування автора із фактами майбутнього століття в події минулого! Якщо бути об'єктивним, то все-таки у погромах серед євреїв винні і царський уряд, і єврейські капіталісти та банкіри, і їхні ідеологи, які здирствами заради наживи паралізували життя простого люду. Стосовно культури, то М. Поповичу, знову-таки для тієї ж об'єктивності, варто було б нагадати, що саме з публічного доносу газети одеських євреїв «Сіон» було закрито єдиний у Російській імперії український журнал «Основа», відкинута ідея українських шкіл і видано ганебний Валуєвський циркуляр 1863 року про за-

борону української мови з підказаним формулюванням, що її «не було, нет и быть не может». Оце така, пане Поповичу, історична істина.

Що ж писано в «Нарисах про історію...» про геноцид над українцями, вчинений більшовицько-російським режимом у 1933 році? Про страшливий голодомор, який завдав непоправного удару по етнічному організмові українців, забрав до десяти мільйонів жертв, призвів до занепаду культури, літератури, архітектури — ані слова! Є тільки одне речення про непосильний план здачі зерна, що призвів «Україну до катастрофи». Не сумніваємося, що М. Попович тут свідомо це замовчує, бо в протилежному разі треба бу-

ло б виводити на поверхню зі спецхранів організаторів і провідників голодомору. Слідом за Йосипом Сталіним, Лазарем Кагановичем, Менделем Хатаєвичем стане цілорать виконавців різних рангів із райкомів та відділів НКВД.

З наведених, навіть нечислених, прикладів видно, що Мирослав Попович свідомо виступає проти наукової істини, правди історії, подаючи українську культуру у кривому дзеркалі заангажованості. Чого б це, думаю, людині з чималим стажем роботи у радянських і українських установах таке робити? Коли ж глянув у вихідні дані, все стало зрозумілим: «Робота створена автором за сприяння Міжнародного

фонду «Відродження». Так ось хто його заангажував до необ'єктивності! Хто платив, тому й підспівували. Прикро і те, що «Нариси історії культури України», як гласить напис, «рекомендовано Міністерством освіти». Не думаю, що це зроблено з огляду на авторитет М. Поповича, який за сумісництвом підпрацьовує ще й телевізійним кухарем на «1+1».

Отже, поки що у нас так, як і колись: хто більше шкодить українській справі, тому від влади премії і нагороди.

Святослав ЛАШИК,
учитель історії

«ЄДИНОМИСЛІЄ ПОДАЙ І БРАТОЛЮБІЄ ПОШЛИ!..»

На Івано-Франківщині завершилося Міжнародне Шевченківське літературно-мистецьке свято «В сім'ї вольній, новій»

Шевченко і Прикарпаття. Коли ступаєш на обрамлену зеленим верховіттям Івано-Франківську землю, зримо відчуваєш, наскільки міцним є духовне «аркодушне перевисання» між цими словами. Адже мешканці багатьох тамтешніх міст, містечок і сіл свято бережуть культ Кобзаря, низько вклоняючись кам'яним скульптурним образам Поета у вигляді погрудь а чи висотних пам'ятників, споруджених переважно за громадські кошти. І це найперше вразило письменників, художників, артистів, журналістів — учасників Міжнародного Шевченківського літературно-мистецького свята «В сім'ї вольній, новій», які в пам'ятні травневі дні прибули на Прикарпаття мало не з усіх областей України, а також з-за кордону, зокрема Словаччини, Вірменії, Білорусі та Росії.

Дорогою, поки два «Ікариси» з гостями добиралися до Сокильської гори, що між селами Тюдівом і Великим Рожнем, на урочище відкриття форуму, було зроблено зупинки в Отинії, Шепарівцях Коломийського району, Марківцях Тисменицького району та Шешорах, що на Косівщині, де до підніжжя пам'ятників Тарасові Шевченку лягли живі квіти шани від урядової делегації та творчих спілок України. І ось проступила над Черемошем висока Сокильська скеля, яку так любив Ю. Федькович, І. Франко, Б. Лепкий. На ній ще 1862-го було встановлено пам'ятний знак Шевченкові — чотиригранний кам'яний стовп, що звужувався догори, на якому закликали слова: «Схаменіться! Будьте люди...» Війни та лихоліття не вбергли обеліска. Лише в листопаді 1990 року на честь 175-річчя Великого Кобзаря у селі Тюдів було встановлено пам'ятник на місці зруйнованого в 1930-му.

Незважаючи на рясний дощ (а він скоріше був символічним, ніж лихим), на відкрит-

тя свята зібралися тисячі людей, перед якими виступили голова Івано-Франківської обласної держадміністрації Михайло Вишиванюк, віце-прем'єр-міністр України Микола Жулинський, відповідальний секретар Ради Національної Спілки письменників Олесь Лупій, який, зокрема, зазначив: «Не боїмося називати Шевченка нашим Пророком. Він передбачив падіння двох кривавих імперій, які розшматували нашу історичну батьківщину, передбачив роки воскресіння України. І нині навчає нас, як і від кого треба захищатися, як обов'язково треба вистояти, вижити, щоб уже навіки залишитися українським народом, Українською державою». А потім пролунали чарівні звуки трембіт, і почалося захоплююче театралізоване дійство «Збережемо пам'ять про Тараса». Подібне театралізоване свято відбулося і на міській площі міста Тлумача.

Натхненні започаткованими урочистостями, учасники акції «В сім'ї вольній, новій» роз'їхалися по містах і селах благословенної Івано-Франківщини. Сільський Будинок культури села Миклушівка Надвірнянського району гостинно приймав письменників, які своїм майстерним словом прикрасили тематичний вечір «О Україно! Болю мій і мук!»». Шевченків дух панував і в святково прибраному Калуському палаці культури «Мінерал», і в яремчанських бібліотеках, і в багатьох сільських школах. Одна з письменницьких груп на чолі зі Степаном Пушиком завітала до професійно-технічного училища № 36 містечка Кутів Косівського району, де актовий зал розцвів просвітленими обличчями учнів, учителів, представників громадськості. Невтомний дослідник історико-літературної минушини рідного краю С. Пушник розповів про Івана Бойка, славетного Тарасового предка по материнській лінії, уродженця Прикарпаття, який був у Кутах. Тепло приймали кутівці краянку Марію Матіос, котра нині проживає в столиці, поетів Ганну Костів-Гуску (Тернопіль) та Романа Юзву (Івано-Франківськ), прозаїка, поета і літературознавця, професора Володимира Качана (Івано-Франківськ). Місцевий красенявець Омелян Німець ознайомив гостей із деякими сторінками історії містечка Кутів, перша письмова згадка про яке датується 1448 роком. Від імені кутівців майстрів пера, що стоять на сторожі Шевченкового слова, привітав директор професійно-технічного училища Петро Чурко, вручивши гостям сувеніри та книжки.

У Шевченківські дні на Прикарпатті одним з героїв свята був також король Галицько-Волинської держави Данило Галицький, чий 800-річний ювілей урочисто відзначили в старовинному Галичі. На думку академіка М. Жулинського, історична постать короля Данила донині ще вповні не оцінена, не усвідомлена нами, але має ввійти в свідомість будівників незалежної України як символ величчя звитяги і високої національної достойності. Голова Галицької районної держадміністрації Роман Слободян побажав представникам творчої інтелігенції примножувати своєю працею славу двох великих подвижників українства — Т. Шевченка та Д. Галицького. А площа Короля Данила сповнювалася трепетними ліричними рядками, що линули з вуст Миколи Федунця (Хмельницький) і Таїсії Мельченко (Білорусь), Ніни Горик (Волинь) та Лариси Коваль (Запоріжжя), інших поетів. І відчувалося, що ми не тільки давня державна нація, як наголосила письменниця і науковець Раїса Іванченко, а й навіть

королівська, європейська. Від імені столичних художників виступив заслужений діяч мистецтв України Микола Кішук, який подарував побратимам-галичанам 24 портрети українських гетьманів та письменників.

У селі Крилосі, що неподалік Галича, перед гостями постали пам'ятні історичні місця, зокрема фундаменти Успенського собору, церква святого Пантелеймона, Музей архітектури та побуту Прикарпаття.

Місто Богородчани відзначилося в Шевченківські дні тим, що тут уперше в Україні було започатковано свято Державного прапора. На стадіоні зібралося чимале велелюддя, відбулося величне театралізоване дійство. Замайоріли синьо-жовті знамена. До жителів та гостей міста з пристрасним словом звернулися віце-прем'єр-міністр М. Г. Жулинський, поети Степан Пушук та Михайло Шевченко. Схвильованим був виступ Володимира Ковальчука, який уперше на Івано-Франківщині у селі Воскресенні ще 1989 року підняв синьо-жовте знамено. Присутні на стадіоні проголосили звернення до Президента України про започаткування щорічного всенародного свята — Дня Державного прапора України.

А на спортивній базі «Заросляк» яремчани й гості міста стали свідками урочистої церемонії освячення капсули із землею, привезеною з могили Т. Шевченка в Каневі. Під пам'ятною плитою з портретом Кобзаря альпіністи у День Незалежності закладуть цю капсулу на вершині найвищої гори Карпат — Говерли. А поки що група літераторів у зв'язку з лавинонебезпечною ситуацією подолала тільки частину шляху до вершини, але ж яким захопливим було це дійство! Напоєні духом краси й величі двох вершин — географічної (Говерли) і духовної (Шевченка), письменники Григорій Білоус (Черкаси), Владислав Бойко, Петро Засенко (Київ), Тельман Майлян (Вірменія), Юрій Крикуненко (Росія), Ніна Супруненко (Харків), Станіслав Жуківський (Донецьк), Анатолій Горбівненко (Черкащина) та інші повезли додому незабутні враження.

Тим часом інші учасники Шевченківського свята спілкувалися з учнями гімназій та шкіл Івано-Франківська, Коломиї, Косова, Долини, студентами Прикарпатського університету імені В. Стефаніка. Юні серця вразили колоритні виступи відомих літераторів Дмитра Білоуса, Олександра Глушка, голови обласної письменницької організації Ярослава Дорошенка, Мирослава Лазарука (Чернівці), Анатолія Кичинського (Херсон), Степана Процюка, Євгена Барана (Івано-Франківськ)...

В обласному музично-драматичному театрі імені І. Франка вшанували лауреатів Національної премії імені Тараса Шевченка з нагоди 40-річчя з дня її заснування. З-поміж них ушановані митці Богдан Ступка та Ярема Гоян, Ганна Василяшук і Роман Іванчук, Марія Стеф'юк і Дмитро Білоус, Степан Пушук і Раїса Іванченко, Олесь Лупій і

Народна артистка України Ніна Матвієнко співає пісню на слова Тараса Шевченка «По діброві вітер віє»

Петро Скунець, Олексій Дмитренко та заслужена капела України «Трембіта» (м. Львів, художній керівник Микола Кулик). Їх захоплено вітав зал, свою любов їм дарували народні артисти — Анатолій Паламаренко та Неоніла Крюкова, Марія Стеф'юк та Іван Попович, солісти Національної опери України Степан Фіциш та Роман Майборода, Кобзар Павло Супрун, заслужений квартет «Гетьман», ансамбль «Рідні наспіви». Душі присутніх були натягнуті, мов струни, що трепетно озивалися під смичком Поетового слова. Володар нашого національного духу був зримо присутній у залі, коли всі стоячи співали щемливий «Заповіт» Т. Шевченка.

Гостей свята щиро привітали на вечорі голова обласної держадміністрації Михайло Вишиванюк, мер міста Івано-Франківська Зіновій Шкутяк та голова обласної Ради Зіновій Митник, побажавши всім бути гідними Тарасових заповідей. «Адже якщо ми вчилися так, як треба, то тісніше об'єдналися б, щиро побраталися б, на ділі, а не на словах втілюючи ідеї і мрії Шевченка», — мовив М. Вишиванюк.

Наступного дня у парку імені Т. Шевченка, що в обласному центрі, єпископ-ординарій Софрон Мудрий провів урочисте освячення каменя на місці спорудження пам'ятника Кобзареві. І душа пораділа з того, що на церемонію прийшло багато молоді, від якої виступила учениця 11 класу середньої школи №18 Олександра Бабецька, яка запевнила батьків і вчителів, що юне покоління присвятить себе українській Україні.

Завершилися урочистості в ошатному селі Серафимці Городенківського району. Тут було розіграно воістину хвилююче театралізоване дійство «Єдиномисліє подай і братолюб'є пошли!..» Від урядової делегації до громади звернувся Міністр культури і мистецтв Б. Ступка. Підсумки травневих днів на Прикарпатті підбив голова обласної держадміністрації М. Вишиванюк, який передав естафету свята донеччанам в особі голови Донецької облдержадміністрації В. Януковича.

Шевченківська культурно-мистецька акція вдалася, залишивши глибокий слід в душах гордих і красивих прикарпатців, а також гостей цього чарівного краю Черемоша і Прута. А на Донеччині вже готуються до наступного свята.

Олена ЛОГВИНЕНКО

Біля пам'ятника Тарасу Шевченку на Сокильській горі (Косівський район) стартувало Шевченківське свято

В РИМІ ДУМА-

Сумлінні громадяни нашої держави готуються гідно зустріти Святого Отця Івана Павла II, покладаючи на його візит великі надії і сподіваючись позитивних зрушень в Україні. Саме з метою підготовки до приїзду Папи, група журналістів Києва і Львова побувала у Столиці Апостольській.

Травень і початок червня в Римі — найкраща пора року. Дощів у цей час не буває, сонце вже добряче підсмажує вдень, ночі — кімнатної температури, а легенький вітерець із недалекого Середземного моря приємно охолоджує обличчя, бруківку вузьких вулиць та просторих площ й гамує політичні пристрасті.

Ми прибули до Італії в останні дні передвиборного марафону — змагання різних партій за місця в парламенті, уряді й локальних структурах самоврядування, коли перемога Сильвіо Берлусконі вважалася вже цілком реальною.

Проте, в центрі уваги римлян була не виборча гарячка (зрештою, не дуже помітна на вулицях древнього міста), а перша Свята Літургія, що мала бути відправлена в Базиліці св. Петра Папою Іваном Павлом II після його повернення з чергової місійної подорожі до Сирії, Мальти і Греції.

Нашій журналістській групі дісталися запрошення до центральної нави, досить близько від вітання, за яким Святий Отець цілював Службу Божу. Під час Служ-

би, на якій були присутні майже шість тисяч вірних, відбувся також обряд надання сану священників тридцяти чотирьом дяконам з усіх континентів земної кулі. Вірні із різних куточків світу дружно, радісно й урочисто відспівали всю Службу завдяки задалегідь розданим при вході до Базиліки книжечкам, у яких була розписана вся Свята Меса цього дня.

Після Служби, як завжди в неділю перед 12 годиною, з другого вікна на останньому поверсі папської канцелярії над площею св. Петра, було вивішено червоний килим. Потім у цьому вікні з'явився Святий Отець, виголосив молитву на Ангел Господній і поблагословив зібраний на площі величезний натовп, який привітав Папу радісними вигуками, оплес-

ками, співами, скандуючи добрі побажання.

Можна без жодного перебільшення стверджувати, що площа перед Базилікою св. Петра в Римі — це унікальне на всю земну кулю місце, де завжди, будь-якої пори, можна побачити найбільшу у світі кількість щасливих людей в перерахунку на один гектар земної поверхні.

Чому це так — не треба й пояснювати. Щодня до Рима прибувають десятки тисяч людей з однією метою — побачити Папу Римського, побути якомога ближче до нього, увібрати в себе його прості, душевні і мудрі слова, сповнитись чистим духом його святості.

Наблизитись до Папи цілком можливо під час Генеральної аудієнції, яка проводиться щосереди, кожного разу за оригінальним сю-

жетом. Але завжди під час такої зустрічі, на якій буває присутніх не менше чотирьох тисяч осіб, Папа звертається до них із цікавою проповіддю, роздумами на актуальну тему, коментарями до важливих подій, душпастирськими роз'ясненнями і повчаннями.

Одного чудового травневого дня нам пощастивилося бути присутніми на Генеральній аудієнції у Святого Отця і бути йому представленими. Іван Павло II звернувся до нас такими словами українською мовою:

«Щиро вітаю групу журналістів, вибраних урядом України для супроводження наступної апостольської подорожі, яку я здійснив в цій країні.

Мої дорогі, дякуючи Вам за цей візит, дуже радо благаю для вас, для вашої професійної діяльності та для усіх ваших близьких щедрих Небесних благодатей.»

Після цих слів площа вибухнула двадцятитисячними оплесками присутніх. Прочани зі США, Канади, Німеччини, Франції, Польщі, Японії, Індії, інших азійських, африканських та латиноамериканських країн салютували нам своїми прапорами і схвальними вигуками. Приємно було відчувати, що весь світ радо бажає нашій державі оновлення й оздоровлення, а тому, знаючи силу харизми Івана Павла II, із нетерпінням і величезною ширістю очікує приїзду Святого Отця в Україну.

Іван Павло II цілком слушно вважається найвищим моральним авторитетом нашої епохи. Його єпископський девіз: TOTUS TUUS

— УВЕСЬ ТВІЙ — символізує особливу відданість Папи Пресвятій Діві Марії — Матері Божій. Саме тому літера «М» вміщена у його папському гербі.

Діяльність Святого Отця відзначається особливим духовним впливом на весь світ. Папа не видає наказів силовим міністрам чи президентам, не кидає до бою армії і не будує ешелонів політичних інтриг. Він тільки говорить. Говорить спокійно, лагідно і коротко. Говорить правду. І молиться. Молиться тихо і самовіддано. Пригортає до себе дітей і благословляє дорослих на добрі справи.

Ми стояли виструнчившись за Іваном Павлом II по обидва боки від його крісла і бачили слюзи щастя на обличчях інвалідів в колясках, яких щойно благословив Святий Отець. У деяких з нас також наверталися слюзи радості, коли ми проспівали йому «Многая літа».

Про особливу духовність Папи можна багато говорити, але краще урочисто помовчати, бо його харизматичну силу не вдасться описати. Святіший Отець знаходиться ніби одночасно в двох вимірах, на межі двох світів — земного і Вищого.

Його особливу, потужну силу позитивного духовного впливу неможливо визначити у фізичних категоріях, бо тут йдеться про дар Небесний.

Цей дар вже відчули на собі і зрозуміли люди у 132 країнах світу. Маємо надію, що невдовзі відчуємо і ми в Україні.

Євген ГОЛИБАРД

БІОГРАФІЯ СВЯТИШОГО ОТЦЯ ІВАНА ПАВЛА II

кар'єрі. У 1941 році помирає його батько.

У 1942 році Кароля переводять на хімічний завод «Solvay». Тоді ж він стає студентом богословського факультету Ягеллонського університету, де розпочинає таємне приготування до священства, аж до нещасного випадку на початку 1944 року, коли він, збитий машиною, місяць пробує у лікарні.

Під час третього року навчання на богословському факультеті приймає постриг і вступає до школи канторів, стає віце-прем'єром «Братньої допомоги» (цю посаду обіймав до квітня 1946 р.).

У 1946 році, майже відразу після рукоположення на священника, Войтила залишає Польщу і розпочинає богословські студії в університеті Анджелікум в Римі. У 1947 році здобуває ліценціат з богослов'я й відвідує Францію, Бельгію та Голландію. У 1948 році завершує працю над докторатом і їде до Польщі, де розпочинає священницьке служіння.

У 1949 році Кароль Войтила повертається до Кракова — до праці з університетською молоддю та працівниками охорони здоров'я у парафії св. Флоріана, а у 1950 році готує свої перші публікації. У 1951 році бере дворічну відпустку, щоб підготуватися до викладання в університеті.

У 1953 році Войтила викладає суспільну етику в університеті, але незабаром комуністична влада закриває богословський факультет, і навчання доводиться перенести до Краківської семінарії. Тоді ж Войтилі пропонують викладати в Люблінському католицькому університеті, де наприкінці 1956 року він очолив кафедру етики.

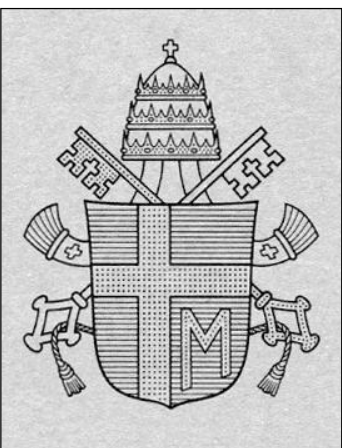
Великі зміни в житті Кароля Войтили відбулися після того, як він став єпископом, а у 1958 році — помічником архієпископа Кракова.

У жовтні 1962 року він бере участь у роботі першої сесії II Ватиканського Собору як один із його наймолодших учасників. Наступного року під час закриття другої сесії його призначають архієпископом, митрополитом Краківським. Після завершення третьої сесії Собору та впродовж приготування до четвертої завершальної сесії новий архієпископ працює над «Schema XIII, Gaudium et Spes» (Про Церкву в сучасному світі). Під час роботи сесії польські єпископи опублікували свій лист до німецьких єпископів про примирення зі словами: «Ми прощаємо і просимо прощення».

Відтоді архієпископ Войтила упродовжував декрети Собору та керував справами своєї єпархії у важких умовах, створених комуністичним урядом Польщі. Одним із його перших кроків тоді було рішення перенести ікону Божої Матері з Ченстохови до своєї єпархії, де протягом року вона виставлялася для поклоніння у 120 парафіях за незмінної присутності архієпископа, котрого кількома місяцями раніше піднесли до гідності кардинала.

Кардинал активно подорожує: відвідує польські спільноти різних країн, зібрання, свхаристійні конгреси, помісні синоди; читає лекції, виголошує промови на наукових зібраннях; бере участь у роботі правлячих синодів, які відтепер відбуваються у Римі кожних п'ять років з метою розвитку і впровадження декретів Другого Ватиканського Собору. Небагато кардиналів набули стільки міжнародного досвіду за такий короткий проміжок часу.

16 жовтня 1978 року — після смерті Папи Павла VI і короткого правління Папи Івана Павла I — кардинала Кароля-Йозефа Войтилу обрано 264-им Папою Римським.

Коли 21 травня 1920 року на світ з'явився Кароль-Йозеф Войтила, його батькові — поручикові польської армії — минуло вже 41 рік, матері — 36, а братові — 14. Кароль успішно навчався у школі. Коли йому виповнилося 8 років, померла мати, а у дванадцять він втратив брата.

Маючи неабиякі природні обдарування, Кароль у чотирнадцять літ спробував себе як актор-аматор шкільного драматичного гуртка, очолив також шкільне Марійське товариство. Цього ж року здійснив свою першу прощу до Ченстохови, а наступного — взяв участь у військових тренуваннях.

У 1938 році Кароль прийняв Таїнство Миропомазання і здобув середню освіту.

У 1939 році Кароль вступає на філософський факультет Ягеллонського університету і разом зі своїм батьком переїжджає до Кракова. Водночас продовжує свою акторську діяльність в експериментальній драматичній трупі «Студія 38».

Коли у 1939 році розпочалася Друга світова війна, Кароль Войтила був студентом другого курсу. Мав уже добре сформовану Марійську духовність — визначальну у його житті.

Кароль Войтила продовжує виступати у підпільному театрі й уникає ув'язнення та депортації лише завдяки праці у кам'яному

ПРОГРАМА ВІЗИТУ СВЯТИШОГО ОТЦЯ В УКРАЇНІ

Субота, 23 червня 2001 року (Київ)

- 8:30 Виліт з Риму.
- 12:30 Приліт Святого Отця до Києва в аеропорт Бориспіль. Привітання Президента України. Відповідь Святого Отця. Привітання дипломатичного корпусу.
- 14:30 Обід і відпочинок в Апостольській Нунціатурі.
- 18:00 Візит ввічливості Святого Отця до Президента України. Зустріч з родиною Президента України.
- 18:30 Зустріч з представниками культури, науки і політики у Маріїнському палаці. Промова Святого Отця.
- 20:00 Вечеря в Апостольській Нунціатурі. Нічний відпочинок.

Неділя, 24 червня 2001 року (Київ)

- 9:30 **Служба Божа в латинському обряді на спортивно-технічному комплексі «Чайка». Проповідь Святого Отця. При кінці Літургії коротке слово Святого Отця, молитва «Ангел Господній».**
- 13:00 Зустріч і обід в Апостольській Нунціатурі з Єпископами Греко-Католицької і Римо-Католицької Церков України. Слово Святого Отця. Відпочинок.
- 17:15 Зустріч з представниками Всеукраїнської ради церков релігійних організацій у приміщенні Філармонії. Слово Святого Отця.
- 20:00 Вечеря в Апостольській Нунціатурі. Нічний відпочинок.

Понеділок, 25 червня 2001 року (Київ, Львів)

- 9:30 **Блаженна Літургія у візантійському обряді на спортивно-технічному комплексі «Чайка». Проповідь Святого Отця.**
- 12:30 Обід в Апостольській Нунціатурі. Відпочинок.
- 16:45 Відліт до Львова.